

Saija Hillebrand

Omnian nuorten työpajojen Valmentavan pajajakson kehittämishanke

Metropolia Ammattikorkeakoulu
YAMK
Sosiaali- ja terveysalan
johtamisen ja kehittämisen koulu-
tusohjelma
Saija Hillebrand
24.11.2013

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Saija Hillebrand Omnian nuorten työpajojen valmentavan pajajakson kehittä- mishanke 45 + 8 liitettä Syksy 2013
Tutkinto	Toimintaterapeutti YAMK
Koulutusohjelma	Johtamisen ja kehittämisen koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Terveystieteiden tohtori, Yliopettaja, Anneli Sarajärvi
<p>Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli luoda tutkittuun sekä käytännön tietoon perustuva uusi palvelumalli kuntouttavasta työtoiminnasta Omnian nuorten työpajoille.</p> <p>Tavoitteena oli lisätä Omnian nuorten työpajojen tarjoamaa palveluvalikoimaa huomioiden työttömän nuoren toiminta- ja työkyky yksilöllisesti paremmin ja tarkoituksenmukaisemmin. Kehittämistyön lähtötilanteessa nuorten työpajat tarjosivat työttömille nuorille erilaisilla so- pimuksilla 5 päivän työviikkoa ja 6-7 tunnin työpäivää, johon kaikkien nuorten työ- ja toi- mintakyky ei vielä riittänyt. Tavoitteena oli laadukkaan ja tehokkaan palvelun tarjoaminen työttömille nuorille kuntoutumiseksi kohti työ- ja opiskeluelämää sekä ehkäistä syrjäytymis- tä. Yhteiskunnallisesti tavoitteena oli työttömien nuorten nopeampi kuntoutuminen kohti opiskelu- ja työelämää ja syrjäytymiskehityksen katkaiseminen.</p> <p>Kehittämistyö tehtiin hyödyntämällä toimintatutkimuksen periaatteita ja osallistavaa kehi- ttämisotetta. Uuden palvelumallin kehittämisessä hyödynnettiin tutkittua tietoa nuorten kun- touttavasta työtoiminnasta ja työ- ja opiskeluelämän ulkopuolella olevien nuorten aikuisten osallisuuden lisäämisestä. Palvelumallin luomisessa käytettiin aktiivisesti hyödyksi myös Omnian nuorten työpajojen henkilöstön, yhteistyötahojen ja nuorten tuottamaa aineistoa.</p> <p>Kehittämistyön tuloksena käynnistettiin ”Valmentava pajajakso”-palvelumalli kuuden nuo- ren kohdalla ja saatiin rahoitus valmentavan pajajakson ohjaajan palkkaukseen. Valmen- tavan pajajakson hyötynä 17–24-vuotias työtön nuori voi portaittain rakentaa omaa työ- ja toimintakykyään kolmen viikoittaisen työpäivän ja viiden tunnin päivittäisen työajan avulla. Nuoret työskentelevät kaksi päivää viikosta ammatillisella pajalla ja osallistuvat yhtenä päivän viikossa hyvinvointia tukevaan ryhmätoimintaan. Jatkossa uusi palvelumalli pyri- tään vakiinnuttamaan osaksi pajojen jatkuvaa toimintaa. Palvelun jatkokehittämisnäkyminä ovat systemaattisen työ- ja toimintakyvyn arvioinnin sisällyttäminen jaksoon, vaikuttavuus- den arvioinnin mittaaminen sekä kustannuslaskelmien teko.</p>	
Avainsanat	kuntouttava työtoiminta, nuorten työpajat, syrjäytymisen ehkäisy

Author(s) Title Number of Pages Date	Saija Hillebrand Developing Coaching Workshop period for Omnia Youth workshops 45 pages + 8 appendices Autumn 2013
Degree	Master of Rehabilitation Therapy
Degree Programme	Development and Leadership in Health Care and Social services
Instructor(s)	PhD, Principal Lecturer Anneli Sarajärvi
<p>The purpose of this study was to create a new service model of rehabilitative work activities for Omnia Youth Workshops based on scientific and practical data. The aim was to increase the services at Omnia Youth Workshop considering the performance and work ability of unemployed youth better and more appropriately. Earlier Youth Workshops provided 5 days a week, 6-7 hours a day contracts to unemployed youth and it was too challenging for some of them. The aim was also to provide high-quality and effective service to unemployed youth to rehabilitate them towards work or studies and to prevent exclusion.</p> <p>The developing was implemented by using the methods of action research. The new service model was based on scientific data of youth's rehabilitative work activities and how to increase the involvement of unemployment youth. Omnia Youth Workshop employers, partners and the youth themselves had a significant part in collecting the data.</p> <p>Based on the result of this study a new "Coaching Workshop"- period for six people was started and the organization gained financing for a new Coach-employer.</p> <p>The benefit of the Coaching Workshop for a 17-24 year-old unemployed youth is that offers a by step way to build their performance and work ability by working three days a week and five hours a day. The new service-week consists of working two days in professional workshop and participating one day in a group activity, which increases well-being. The aim is that the New service model will be a part of the Omnia Youth Workshop in the future. Further development of the model should include the introduction of a systematic performance and work ability assessment as a part of this service. An effectiveness assessment and cost calculation should also be taken into consideration.</p>	
Keywords	Rehabilitative work activities, Youth Workshops, prevent exclusion

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Omnian nuorten työpajojen kehittämisen lähtökohdat	2
3	Kuntouttava työtoiminta valmentavan pajajakson mahdollistajana	3
3.1.	Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen Espoossa	3
3.2.	Kuntouttavan työtoimintaan osallistuvat nuoret	4
3.3.	Lakimuutosten ja asetusten vaikutus nuorten pajajaksoihin	7
3.4.	Osallisuuden lisääminen valmentavalla pajajaksolla	8
4	Kehittämistyön tarkoitus ja tavoitteet	12
5	Hyödynsaajat	13
6	Kehittämistyön toteuttaminen	13
6.1.	Toimintatutkimus	13
6.2.	Aineiston keruu	14
6.3.	Aineiston analyysi	15
6.4.	Toteuttamisympäristö	16
6.5.	Yhteistyökumppanit	18
6.6.	Ajoitus ja eteneminen	20
7	Resurssit	21
8	Kehittämishankkeen toteutus	22
8.1.	Nykytilan ja käytänteiden selvittäminen	23
8.2.	Uuden palvelumallin kehittäminen ja jäsentäminen	24
8.3.	Uuden palvelumallin suunnittelu ja käyttöönotto	25
8.4.	Uuden palvelumallin kokeilu ja arviointi	29
8.5.	Uuden palvelumallin kriittinen arviointi ja juurruttaminen	31
9	Pohdinta	33
9.1.	Tulosten tarkastelua	33
9.2.	Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua	36
9.3.	Johtopäätökset ja jatkohaasteet	38
	Lähteet	41

Liitteet

Liite 1. Omnia nuorten työpajat, organisaatiokaavio

Liite 2. Omnian nuorten työpajojen asiakasmäärät

Liite 3 .Suostumuslomake työntekijöille

Liite 4. Suostumuslomake nuorille

Liite 5-6. Palautelomake nuorille

Liite 7-8. Valmentavan pajajakson esite

1 Johdanto

Kuntouttava työtoiminta työttömien aktivointitoimenpiteenä on vakiinnuttanut asemansa kunnissa. Se nähdään kuitenkin enemmän sosiaalipoliittisena tai kuntoutuksellisena kuin työvoimapolitiittisena toimenpiteenä. Kuntouttavaa työtoimintaa ei ole useissa kunnissa aktiivisesti kehitetty, vaan linjauksia on odotettu ylemmiltä tahoilta. (Karjalainen – Karjalainen 2011: 4.) Haasteena on kuitenkin löytää työttömälle sopiva työtoimintapaikka, joka tukisi aktiivisesti siirtymistä seuraaviin työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin. Kuntouttava työtoiminta tarjoaa silti mahdollisuuden osatyökykyisten työkykyisyyden ylläpitämiseen ja sosiaaliseen kiinnittymiseen. (Karjalainen – Karjalainen 2012: 8-9.)

Nuorisotyöttömyyden vähentämisen ja koulutuksen takaamisen nostaminen hallituksen keskeisiksi tavoitteiksi vaikutti useamman hallinnonalan toimintaan niin TE-palvelujen, ammatillisten oppilaitosten kuin sosiaalihuollonkin toimialaan. Palvelujen kohtaamattomuus suhteessa nuorten tarpeisiin pakotti kehittämään uudenlaisia malleja vastata kohderyhmän tarpeeseen. Erityisesti matalan kynnyksen toiminnan vähäisyys Espoon alueella näyttäytyi haasteena.

Haasteena oli nuorille työttömille sopivien kuntouttavan työtoiminnan paikkojen vähäisyys Espoossa. Nuoret, joiden työ- ja toimintakyky vaati porrastettua aktiivitoimenpidettä kohti työ- ja opiskeluelämää jäivät usein ilman sopivaa paikkaa. Tarve tuli esiin monen vuoden ajan Omnian nuorten työpajojen asiakaspalautteessa sekä TE-palvelujen ja Espoon etsivän nuorisotyön työntekijöiden kanssa käydyissä yhteistyöpalaverissa. Myös Omnian nuorten työpajojen sidosryhmien, kuten mielenterveys- ja päihdepalvelujen, henkilöstön yhteydenotoissa korostui matalankynnyksen työtoiminta- tai työkokeilupaikkojen vähyys.

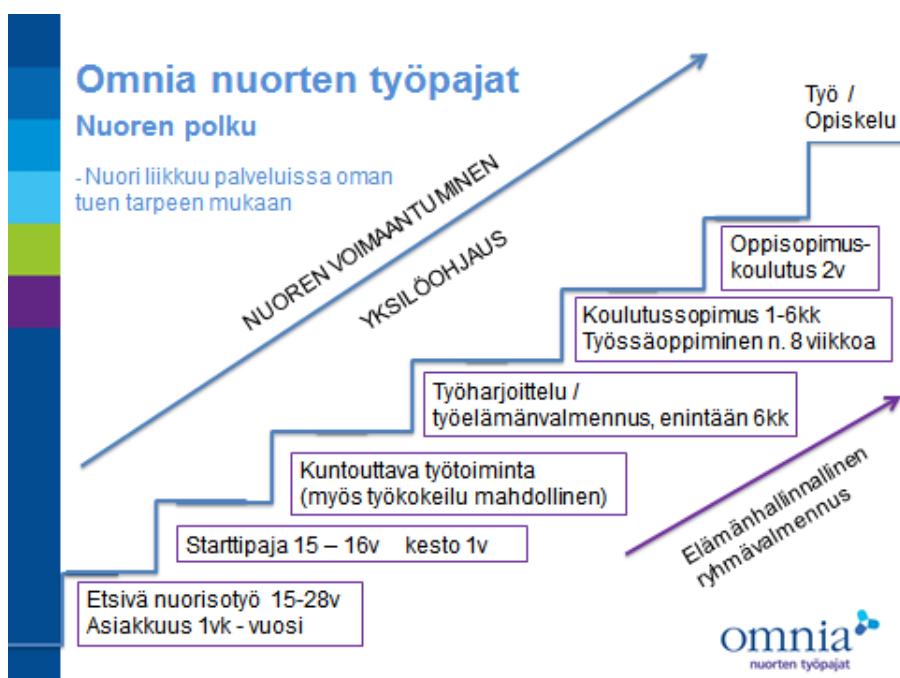
Kehittämistyön tarkoitus oli luoda tutkittuun sekä käytännön tietoon perustuva uusi palvelumalli kuntouttavasta työtoiminnasta Omnian nuorten työpajoille. Tavoitteena oli lisätä Omnian nuorten työpajojen tarjoamaa palveluvalikoimaa huomioiden työttömän nuoren toiminta- ja työkyky yksilöllisesti paremmin ja tarkoituksenmukaisemmin. Tavoitteena oli myös laadukkaan ja tehokkaan palvelun tarjoaminen työttömille nuorille kuntoutumiseksi kohti työ- ja opiskeluelämää sekä ehkäistä syrjäytymistä. Yhteiskunnalli-

sesti tavoitteena oli työttömien nuorten nopeampi kuntoutuminen kohti opiskelu- ja työelämää ja syrjäytymiskehityksen katkaiseminen.

2 Omnian nuorten työpajojen kehittämisen lähtökohdat

Työ tehtiin kehittämistyönä Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian Nuorten työpajoille. Omnian nuorten työpajojen palvelujen laajennettiin vastaamaan paremmin vuoden 2013 alussa voimaan tullutta nuorten yhteiskuntatakuuta.

Omnian Nuorten työpajojen palveluja voitiin hahmotella aiemmin seuraavan kaavion (kuvio 1.) mukaisesti. Siinä ilmenee nuorten tuen tarpeen ja voimaantumisen suhde tarjottavaan palveluun. Kaikissa toiminnoissa nuorten tuli kyetä noudattamaan viisipäiväistä viikkoa. Aiemmin palveluista puuttui selkeä kokonaisuus 17–24-vuotiaille nuorille, joiden työ- ja toimintakykyisyys ei vielä mahdollistanut viitenä päivänä ja kuutena päivittäisenä työtuntina aktiivisessa toiminnassa käyntiä. Omnian nuorten työpajoille tarvittiin joustava ja ryhmävalmennusta hyödyntävä malli lisäportaaksi palveluketjuun.

kuvio 1. Nuoren mahdollisuus liikkua palveluissa

Kehittämistyön aikana tuotteistettiin Omnian nuorten työpajojen tarjoama kuntouttavan työtoiminnan palvelu. Yhteiskunnallisesti katsottuna työ vastasi osaltaan Espoon koulutuskuntayhtymän alueen työttömien 17–24-vuotiaiden nuorten yhteiskuntatakuun toteutumisesta. Yhteiskuntatakuun tavoitteena on ennaltaehkäistä ja korjata opiskelu-, työ-, työharjoittelu/työelämävalmennus- tai kuntoutuspaikan puuttumisesta johtuvan syrjäytymisen vaikutuksia. Opetusministeriön mukaan:

”Tällä hetkellä 20–29-vuotiaista on pelkän peruskoulun varassa noin 110 000 ja työttömänä työnhakijana runsaat 70 000. Kokonaan työn ja koulutuksen ulkopuolella arvioidaan olevan noin 40 000 kouluttamatonta nuorta. Nuorten syrjäytymisen kustannukset ovat vuositasolla noin 300 miljoonaa euroa.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

3 Kuntouttava työtoiminta valmentavan pajajakson mahdollistajana

Valmentava pajajakso mahdollistui nuorille kuntouttavan työtoiminnan sopimuksella. Nuorilla tarkoitetaan tässä Omnian nuorten työpajojen suurinta kohderyhmää, 17–24-vuotiaita työttömiä nuoria. TE-palveluissa nuorille työttömille tarjottavia aktivointitoimenpiteitä ovat työ, koulutus, ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittäminen, starttiraha, palkkatuettu työ, sopimukset työkokeiluista ammatinvalinnan ja uravaihtoehtojen selkiyttämiseksi tai työmarkkinoille paluun tukemiseksi, työvoimapolitiittiset koulutukset, sekä kuntouttava työtoiminta kokonaisvaltaisen työn ja tuen yhdistämiseksi. (TE-palvelut 2013.)

3.1. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen Espoossa

Kuntouttavasta työtoiminnasta on säädetty laki, joka määrittää kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen liittyvät toimijat ja toimintamallit. Kuntouttavassa työtoiminnassa kunta ja TE-palvelut tekevät tiivistä yhteistyötä. Kuntouttavaan työtoimintaan tulevalle asiakkaalle laaditaan TE-palveluissa yhdessä työvoimaneuvojan ja kunnan työntekijän kanssa aktivointisuunnitelma, jossa päätetään kuntouttavan työtoiminnan aloituksesta. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäjätahon kanssa laaditaan vielä erillinen kuntouttavan työtoiminnan sopimus, jossa asiakas, kunnan edustaja sekä työtoimintapaikan järjestäjä sitoutuvat tiettyihin aikamääreisiin ja tavoitteisiin. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.)

Kuntouttava työtoiminta pohjautuu sosiaalihuoltolakiin. Lain mukaan tavoitteena on:

- Vähentää työttömyyden negatiivisia vaikutuksia toimintakykyyn

- Lisätä elämänhallinnallisia taitoja ja työ- ja toimintakykyä
- Järjestää oikeus työtoimintaan ja muihin palveluihin syrjäytymisen ehkäisemiseksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013.)

Kuntouttava työtoiminta on pyritty määrittelemään ajallisesti mahdollisimman joustavaksi, jotta asiakkaan yksilöllistä tilanne voidaan huomioida parhaalla tavalla. Kuntouttavan työtoiminnan jakso on minimissään kolme kuukautta ja maksimissaan kaksi vuotta. Päivittäinen ja viikoittainen osallistumisaika määritellään niin ikään yksilöllisen tavoitteen mukaisesti. Sopimukset voivat vaihdella 1-5 päivän viikkokäynneistä 4-8 tunnin päiviin. (Linqvist – Oksala – Pihlaman 2002:49.)

Espoossa kuntouttavaan työtoimintaan osallistuminen tapahtuu työvoiman palvelukeskuksen kautta, jossa asiakkaan oma työvoimaneuvoja ja sosiaaliohjaaja laativat kuntouttavaa työtoimintaa sisältävän aktivointisuunnitelman. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestävät kunta itse sekä kolmannen sektorin toimijat. Kuntouttavasta työtoiminnasta laaditaan vielä oma sopimus osallistujalle työtoimintaa tarjoavan paikan ja kunnan edustajan kanssa. (Borg – Ylimentalo 2010: 40.) Espoon kaupungin kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä ja toteuttamista on pyritty selkeyttämään THL:n koordinoiman Kohti kuntouttavampia työelämäpalveluja KOPPI- hankkeessa. Kuntouttava työtoiminta sijoittuu aikuissosiaalityön alle toimien näin sosiaalityön välineenä. Konkreettisesti asiakkuus ja sopimukset tehdään työvoiman palvelukeskuksen kautta. Käytännössä toiminta tapahtuu kunnan omilla pajoilla tai toimipisteissä, ostopalveluna palveluntuottajilta, järjestöissä tai kunnan omina ryhmätoimintoina. (Sipilä 2013: 4.)

Omnian nuorten työpajoilla on aiemmin ollut linjaus, jonka mukaan työpäiviä on pitänyt olla viisi päivää viikossa, vähintään kuusi tuntia päivässä. Omnia on tällä halunnut profiloitua suoraan opiskeluun ja työhön ohjaavaksi välityömarkkinatoimijaksi. Uudet lakimuutokset kuitenkin näyttivät tarpeen kuntouttavan otteen lisäämisestä, jonka takia pajojen tarjoaman kuntouttavan työtoiminnan uudelleenmäärittely ja kehittäminen oli tarpeen.

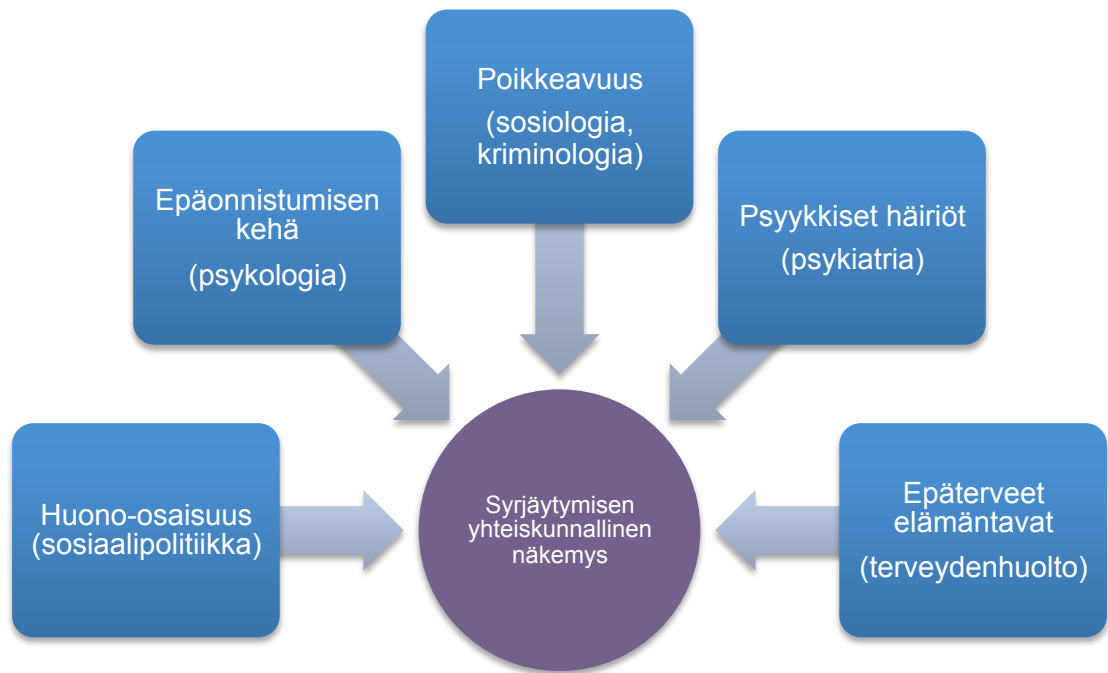
3.2. Kuntouttavan työtoimintaan osallistuvat nuoret

Kuntouttavasta työtoiminnasta tehdyn tutkimuksen mukaan pääkaupunkiseudulla kuntouttavaan työtoimintaa osallistuvista alle 25-vuotiaita oli 16 % kaikista kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneista asiakkaista. Espoossa kuitenkin alle 25-vuotiaita asiakkai-

ta oli suhteessa enemmän (29 %) kuin Vantaalla ja Helsingissä. Vajaa neljännes nuorista oli vailla omaa asuntoa ja majoittui sukulaisten tai tuttavien luona. Kaikista kuntouttavaan työtoimintaa osallistuvista asiakkaista yli puolet oli vailla ammatillista koulutusta. Alle 25-vuotiaiden kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista suurimman osan työttömyys oli kestänyt 2-4 vuotta. Tutkimuksesta nousi esiin asiakkaiden vaikeat elämäntilanteet. Suurimpina ongelmina ilmoitettiin päihde- ja velkaongelmat, poissaolot työtoiminnasta ja muiden hyvinvointia tukevien palvelujen käyttämättömät ajat. Kuntouttavaan työtoimintaa osallistuvien asiakkaiden yleisimpinä tavoitteina olivat työelämään totuttelu ja sinne siirtymisen suunnittelu. Muina yleisinä tavoitteina kuntouttavalle työtoiminnalle olivat mielekäs arki, työkyvyn arviointi sekä vuorokausirytmien korjaaminen. Virallista työ- ja toimintakyvyn arviointia oli toteutettu vain 1% kaikista kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista. (Karjalainen – Karjalainen 2010: 30–32; 35; 40–41.)

Työttömyyttä on pohdittu myös kuntoutuskysymyksenä. Kuntoutuksen on perinteisesti ajateltu liittyvän sairauteen tai vammaan, mutta se voidaan nähdä myös asiakkaan vahvistumisena kohti muutosta ja hyvinvoivaa toimijaa. Tämä tulisi huomioida käytettäessä kuntoutus-käsitettä työttömyyden aktivointitoimenpiteenä. Kuntoutus ei tällöin kohdennu suoraan yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin vaan sosiaalisiin ja työelämän vaatimuksiin. (Kotirinta 2008: 21–23.)

Ammatillisen koulutuksen puute kuntouttavassa työtoiminnassa olevilla nuorilla on yksi syrjäytymisriskiä lisäävä tekijä. Siirtyminen ammatilliseen koulutukseen on vaiheena haastava ja vaiheeseen liittyvät epäonnistumiset kantautuvat negatiivisena koulutushalukkuutena myös jatkoon. Tärkeänä kehittämisen kohteena on ilman opiskelupaikkaa jäävien nuorten ohjaus ilman palvelujen väliinputoamista. (Kuronen 2010: 329, 331.) Useissa tutkimuksissa on todettu näiden nuorten erityistuen tarve, poikkihallinnollinen usealle toimialalle ulottuva yhteistyö viranomaisten kesken sekä nuoren palveluketjun koordinoinnin tarve (Kuvio 2.) (Linnossuo 2004: 57–58; Suikkanen – Martti – Linnankangas 2004: 185–186; Palola– Hannikainen-Ingman – Karjalainen 2012: 59–60).

Kuvio 2. Syrjäytymisen monta näkökulmaa mukaillen Linnossuota (2004: 17)

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen syyskuun työllisyyskatsauksen mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä nuoria oli 7521. Nuorten työttömyys on lisääntynyt vuoden takaisesta 36,7%. Espoossa alle 25-vuotiaiden työttömyys lisääntyi vuoden takaisesta 54%, mikä on hyvin merkittävä muutos. (Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012: 2013.)

Kehittämistyön kohderyhmä näkyy sosiaali- ja terveysministeriön laatimassa tulevaisuuskatsauksessa. Siinä korostetaan palveluohjauksen ja riittävän informaation lisäämistä, kohderyhmän mukana oloa palveluiden kehittämisessä ja vaikeimmassa asemassa oleville kohdennettujen palvelujen tärkeyttä. Painopistettä halutaan tulevaisuudessa keskittää ennaltaehkäisyyn, erityisesti erilaisissa nivelvaiheissa olevien ihmisten tukemiseen. Kustannustehokkaan toiminnan takaamiseksi on tulevaisuudessa luotava toimivia yhteistyömalleja ja kokonaisuuksia, jolloin oikeat asiakkaat ohjautuvat oikean palvelun piiriin tehokkaasti. Päätöksen teon tulee perustua tukittuun tietoon. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010: 12–13.)

3.3. Lakimuutosten ja asetusten vaikutus nuorten pajajaksoihin

Tulevaisuuden kannalta erityisen tärkeää on kolmen erilaisen kohderyhmää koskevan lakimuutoksen tai asetuksen voimaan astuminen vuoden alusta. Vielä edellisenä vuonna ei osattu sanoa tarkasti muutoksien vaikutuksia nuorten työllistymiseen, koulutus- ja kuntoutuspaikkojen saantiin sekä työllistämispalveluja tarjoavien palveluntuottajien toimintaan.

Ensimmäinen asetuksista on Nuorisotakuu, joka on yksi hallituksen kärkihankkeista. Nuorisotakuu lupaa:

”1. Jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta.

2. Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin.” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.)

Muut ministeriöt ovat joutuneet näin ollen muuttamaan omia linjauksiaan varmistaakseen nuorisotakuun toteutumisen. Työ- ja elinkeinoministeriön TE-palvelujen palveluverkkouudistus astui voimaan myös vuoden alusta. Luonnosvaiheessa olleen lakiehdotuksen mukaan entinen työharjoittelu ja työelämävalmennus työmarkkinatuella tulisivat sellaisenaan poistumaan ja korvattaisiin työkokeilu termillä. Konkreettisena muutoksena entinen kuuden kuukauden jakso pitenis 12 kuukauteen, kuitenkin niin, että nuoren tulisi olla työkokeilussa kuuden kuukauden jälkeen eri pajalla tai työnantajalla. Ammatillisen koulutuksen omaavat nuoret eivät enää olisi työkokeilun piirissä, joten he todennäköisesti tulisivat poistumaan nuorten työpajatoiminnan asiakkuudesta. Tällä uudistuksella pyrittiin siihen, että ammattikoulutettu nuori pääsisi paremmin palkkatuettuun työsuhteeseen. Tätä pyrittäisiin helpottamaan palkkatukiudistuksilla. (Liehu 2012.)

Tämän perusteella työpajoille ohjautuvien nuorten toiminta- ja työkyvyn arvioitiin alenevan, koska käytännön työn kokemuksella ammattikouluttamattomilla nuorilla on usein kasautuneempia ongelmia ja pitkittynyttä työttömyyttä. Toisaalta valmennusjaksojen pituus kasvaisi ja niitä voitaisiin pidentää yksilöllisten tarpeiden mukaan. Ammatikoulutettujen työharjoittelupolut työllistymisen tukena lakkaisivat. Pohdintaa herätti työnantajien halukkuus palkata suoraan vastavalmistunut palkkasuhteeseen.

Kolmantena uudistuksena kaavailtiin ammatillisen koulutuksen yhteishaku-uudistusta, jossa yhteishaku kohdennettaisiin ensisijaisesti peruskoulun päättävälle sekä ammatil-

lista tutkintoa vailla ja ilman koulutuspaikkaa oleville. Peruskoulun päättävät saisivat yhteishaussa entisen kolmen pisteen sijaan viisi pistettä, joustava valinta tulisi sellaiseen poistumaan, työkokemuspisteitä pienennettäisiin ja pääsykoekäytäntöjä yhtenäistettäisiin. (Tammilehto 2012.)

Nuorten työpajojen kohderyhmän kannalta tämä näytti lisäävän haasteita päästä ammatilliseen koulutukseen, koska usein joustavan valinnan, työkokemuspisteiden ja pääsykokeiden merkitys opiskelupaikan saannissa on heidän kohdallaan ollut suuri. Myös Omnian ammattiopiston oma linjaus poisti pääsykokeet kaikilta muilta aloilta, paitsi lähihoitaja- ja artesaanikoulutuksista.

Kehittämistyön aikana lakiehdotusten ja asetusten konkretisoituminen osoitti jälleen työpajatoiminnan muutoksille alttiin työkentän. Suunnittelun perusteena olleet muutokset toteutuivat ennakoitua lievempinä, mitä käsitellään pohdinnassa.

3.4. Osallisuuden lisääminen valmentavalla pajajaksolla

Viime vuosina paljon puhututtanut syrjäytymiskäsite yhdistetään usein työ- ja opiskeluelämän ulkopuolella oleviin nuoriin. Syrjäytyneet nuoret nähdään työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin, koulutuksiin tai työelämään sijoittumattomina henkilöinä, joita on yritetty useilla eri toimilla aktivoida kyseisiin toimenpiteisiin. Taustalla määritellään olevan usein psykiatrisia diagnooseja, fyysisiä ongelmia, päihdeongelmia, lastensuojelutautia ja lasten tai nuorisopsykiatrian hoitokontakteja. Tyypillisimpinä yhdistelminä näyttäytyvät ihmissuhdevaikeudet yhdessä mielenterveysongelmien ja sosiaalisten ongelmien kanssa sekä lastensuojelutautat yhdessä ihmissuhdeongelmien ja itsenäistymisen vaikeuksien kanssa. (Linnossuo 2004: 32-36.)

Syrjäytymiskäsitteen käytössä on kuitenkin suuret vaarat sen itseään toteuttavan ja kohdetta alistavan luonteensa vuoksi. Syrjäytyminen on aina suhteessa johonkin, muihin ihmisiin, ympäröivään yhteiskuntaan tai sen luomiin instituutioihin. Syrjäytymiskäsite on kiistanalainen, koska se ei ole pysyvä positio vaan sitä tuotetaan yhteiskunnan toimesta. Syrjäytymiskäsitteeseen liitetään käsite myös passiivisuudesta, johon pyritään vaikuttamaan aktivointitoimenpiteillä. Normaalista poikkeavaa etsitään ja yritetään keksiä keinoja estää, hallita ja seurata ilmiötä. Käsitettä on kuitenkin kyseenalaistettu, koska se on muodostunut sosiaalisten mekanismien historiallisena tuotteena ja on rakenteellisista lähtökohdista prosessi, ei kenenkään yksilön tai yhteisön ominaisuuksien

pysyvä tila. Käsite on kuin kulttuurilliset silmälasit, joiden läpi katsoessa voidaan määritellä, kuka on epänormaali ja poikkeava. Yhteiskunnallisen tutkimuksen toivottaisiin kuitenkin kritisoida sellaisten käsitteiden käyttöä, jotka oikeuttavat alistussuhteita. Myös viranomaiset, jotka työskentelevät ns. syrjäytyneiden kanssa voivat aiheuttaa käsitteen käytöllä itseään toteuttavan ennusteen. ”Syrjäytyneet tavallaan vieraantuvat itsestään omaksumalla itseensä liitetty luonnehdinnat”. Negatiivisen identiteetin omaksuminen kuitenkin saattaa tapahtua, koska ihmisellä on tarve tuntea olevansa joku, edes syrjäytynyt. Tämä antaa olemassaolon turvallisuuden. Positiivisemmän identiteetin ominaisuudet voivat olla vaikeampia saavuttaa, joten negatiivinenkin kelpaa. Merkilepantavaa on, että erään tutkimuksen mukaan kukaan viranomaisten syrjäytyneeksi tai syrjäytymisvaarassa olevaksi määrittelemä nuori ei kokenut itse olevansa syrjäytynyt. Viranomaiset oppivat vain käsitteiden määritelmät ja hallitsevat maailmaa sokeasti tästä näkökulmasta. *”syrjäytymisen käsite siis syrjäyttää syrjäytyneiden näkökulmat”*. (Helne 2002: 18–24; 33–35.)

Euroopan nuorisotyöttömyyden syitä kritisoidaan ja esiin halutaan nostaa uusia näkökantoja. Maailmansodan sekä teollistumisen jälkeiset nuorisotyöttömyyden syyt ovat hyvin erilaisia, kuin nykypäivänä. Nuorten määrän laskiessa, myös niiden palveluiden kuluttaminen, joissa perinteisesti on työskennellyt nuoria ihmisiä, vähenee. Myös äärimmäiset tuloerot ja miljonäärien aiheuttamat talouden vääristymät vähentävät kohdustelluista palkattuja ja pysyviä töitä. Yhteiskunnalliseen puheeseen halutaan nostaa valtavia summia bonuksina ja palkkoina nostavien yksilöiden vastuu tämän hetken työttömyystilanteesta. Yksinkertaisesti yhteiskunnalla ei ole varaa palkata enää ihmisiä töihin maksaessaan muutamille ihmisille miljoonien palkkioita. Työelämässä ylitöitä tekevät, ylikoulutettujen nuorten, vanhemmat ovat saaneet koko työuransa seurata lapsiensa ponnisteluja kohti työelämää. Levottomuuksien ja vihan lisääntymiselle on siis syynsä. (Dorling 2013: 23–27.)

Australian nuorisotutkimuksen julkaisussa todetaan, että milleniumilaisia halveksitaan pysyväislapsiksi, ikuisesti aikuisuutta lykkääviksi ja avuttomiksi. OECD:n termin NEETs (Not in Employment, Education or Training), toisaalla ”työtön sukupolvi”, kaltaisia 15–24-vuotiaita nuoria arvioidaan maailmassa olevan noin 300 miljoonaa, eli melkein neljännes maailman nuorista. Pohjoismaissa esitelty ”nuorisotakuu” saattaa olla yksi ratkaisu, jossa työttömyysetuudet muutetaan turvaverkoista juoksumatoiksi, tarjoamalla yksilöllisiä ratkaisuja työhön tai harjoitteluun pääsemiseksi. (Allison 2013: 82–83.)

Yksilöllisenä ratkaisuna kuntouttavan työtoiminnan mahdollisuudet ovat joustavat. Kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuuden tutkimisessa on kuitenkin päädytty ratkaisemattomiin aktivointipolitiikan linjauksiin. Eriäviä kannanottoja on ollut siitä, pitäisikö kuntouttavan työtoiminnan ensisijaisesti lisätä työllistymistä ja kouluttautumista vai arjenhallintataitoja ja hyvinvointia. Karkeaa jaottelua näiden välillä ei voida kuitenkaan tehdä, vaan toinen tavoite tukee sopusoinnussa toista. Asiakasfoorumien perusteella kuntouttavan työtoiminnan ensisijaisena hyötynä koettiin arjen ja elämäntilanteen koheneminen, joka taas mahdollisti työ- ja koulutusmaailmaan siirtymisen. Asiakasfoorumeista nousi esiin myös kuntouttavassa työtoiminnassa olevien asiakkaiden heterogeenisuus, jolloin tavoitteiden asettaminen on hyvin tapauskohtaista. Asiakkaiden palautteiden perusteella kehittämisen kohteena tulisi olla palveluista tiedottaminen, palvelujärjestelmän yksinkertaistaminen, tiedon kulun tehostaminen asiakkaan omien asioiden etene- misessä, henkilökohtaisen palvelun takaaminen ja matalankynnyksen työpaikkojen lisääminen. (Tammelin 2010:5, 58-60.)

Sosiaali- ja terveysturvan katsauksessa useat aktivointipalvelua tarvitsevat nuoret hyötyvät intensiivisestä ja pitkäaikaisesta tuesta. Moniongelmaisuus vaatii nuorilta moniasiakkuutta, jolloin omien asioiden hoitaminen saattaa pirstaloitua eri hallinnonaloilla toimiville palvelunjärjestäjille. (Linnossuo 2004: 46.) Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn loppuraportin mukaan olisi tärkeää laatia yksilölliset ja henkilökohtaiset suunnitelmat, hoitaa asioita yhdessä nuoren kanssa, kulkea rinnalla, tarjota matalan kynnyksen palveluja oikea-aikaisesti ja fyysisesti lähellä, lisätä lähetteetöntä pääsyä hoitoon, hyödyn- tää nuorten omia ideoita palvelujen järjestämisessä sekä parantaa verkostojen toimi- vuutta ja eri hallintokuntien yhteistyötä. Asiakassuhteen alkuvaihe on nuorille tärkeä ja jo hoitopolkujen rakentamiseen menee keskimäärin jopa 3-5 kuukautta. (Hellste – Louhio – Simoila 2012: 26–28.)

Työelämä ei ole aina välitön tavoite vaan usein sosiaalisen toimintakyvyn ylläpito ja vahvistaminen ovat ensisijaisia tavoitteita pitkään työttömänä olleelle henkilölle. Yhtenä haasteena on edestakainen liikkuminen työttömyydestä työvoiman ulkopuolelle, esi- merkiksi vamman tai sairauden takia. Kuntouttavan työtoiminnan osalta sosiaalisen toimintakyvyn tai elämänlaadun parantumisen todentamista ei vielä luotettavasti pysty- tä osoittamaan, johtuen puuttuvista validoiduista mittareista. (Harkko – Lehikoinen– Ala-Kauhaluoma 2012: 48–49.)

Valtakunnallinen työpajayhdistys on pyrkinyt kuvaamaan työpajatoiminnan vaikuttavuutta ja kohderyhmän kaltaisten nuorten kanssa tarvittavia periaatteita. Auktoriteetti-asetelman purkaminen ja valta-asetelmien poistaminen on tärkeää, mitä myös syrjäytymis-käsitteen kritiikissä korostetaan. Palveluista on tärkeä saada tietoa konkreettisista esimerkeistä ja nuorella täytyy olla vastuu ja vapaus valita palveluun tulo. Nuorille tärkeää on kohtaamisen laatu; kielen ja toiminnan arkisuus ja maanläheisyys ovat merkityksellisiä. Pienet askeleet, luottamuksen rakentaminen, sopimusten tekeminen sekä verkostotyö ovat työpajoilla oleville nuorille tärkeää. (Hassinen 2005: 67–68, 88.)

Espoolaiset kuntouttavan työtoiminnan nuoret ovat tuottaneet osana Terveystien- ja hyvinvoinninlaitoksen KOPPI- Kohti kuntouttavampia työelämäpalveluja-hanketta, oppaan ryhmätoimintaa järjestäville ammattilaisille (kuvio 3). Tärkeäksi nuoret kokemuksesta nostivat esitteiden ja mainonnan houkuttelevuuden ja selkeyden, valinnanvapauden toimintaan osallistumisessa sekä mahdollisuuden ruokailuun. Ryhmän ajankohdan ei olisi hyvä olla heti aamusta, jotta paikalle tuleminen porrastuisi. Ryhmätapaamisia voisi nuorten mielestä olla 1-3 kertaa viikossa, kestoltaan kolmesta neljään tuntia. Ohjaajilta toivotaan herkkyyttä kuulla nuorten ideoita ja ajatuksia, tyrkyttämättä omiaan. Ohjaajalta toivotaan lisäksi aloitteentekokykyä ja halua ottaa selville asioita, joihin nuoret kaipaavat neuvoa. Toiveena nousi myös ohjaajan kyky luoda ryhmästä turvallinen ja hyvällä hengellä varustettu. Ryhmätoiminnan sisältö tulisi suunnitella yhdessä ryhmäläisten kanssa, sitoutumisen takaamiseksi. Ohjelman tulisi sisältää niin faktatiedon antamista, kuin toiminnallisia osiakin, liikkuen ryhmälle tarpeellisissa kohdissa. Nuoret toivovat myös mahdollisuutta antaa nimitöntä palautetta toiminnasta ja palvelujen todellista kehittämistä palautteen pohjalta. Toiminnasta toivottiin todistusta ja henkilökohtaista positiivista palautetta. (Asiantuntijoilta ammattilaisille-opas, 2013.)

Kuvio 3. Espoolaisten kuntouttavan työtoiminnan nuorten ohjeita ryhmänohjaajille (Asiantuntijoilta ammattilaisille – opas 2013).

4 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoitteet

Kehittämistyön tarkoitus oli luoda tutkittuun sekä käytännön tietoon perustuva uusi palvelumalli kuntouttavasta työtoiminnasta Omnian nuorten työpajoille.

Tavoitteena oli lisätä Omnian nuorten työpajojen tarjoamaa palveluvalikoimaa huomioiden työttömän nuoren toiminta- ja työkyky yksilöllisesti paremmin ja tarkoituksenmukaisemmin. Tavoitteena oli myös laadukkaan ja tehokkaan palvelun tarjoaminen työttömille nuorille kuntoutumiseksi kohti työ- ja opiskeluelämää sekä ehkäistä syrjäytymistä. Yhteiskunnallisesti tavoitteena oli työttömien nuorten nopeampi kuntoutuminen kohti opiskelu- ja työelämää ja syrjäytymiskehityksen katkaiseminen.

5 Hyödynsaajat

Hyödynsaajia ovat sekä työttömät, jo TE-palvelujen piirissä olevat, 17–24-vuotiaat nuoret, joiden arvioidaan hyötyn kunnouttavasta työtoiminnasta. Myös palvelujen ulkopuolella olevat, etsivän nuorisotyön tavoittamat, 17–24-vuotiaat nuoret hyötyn uudesta palvelumallista. Hyödynsaajia on monella tasolla. Palvelun kohderyhmä hyötyn oikean tasoisesta palvelusta, joka tukee portaittaista kuntoutumista kohti opiskelu- ja työelämää ja vähentää näin myös inhimillistä kärsimystä. Pajahenkilöstö pystyy tukemaan tarkoituksenmukaisemmin nuoria; keskeytysten vähentyessä ohjaajien onnistumisen tunne lisääntyy, mikä vahvistaa tunnetta oman työnsä vaikuttavuudesta ja merkityksellisyydestä.

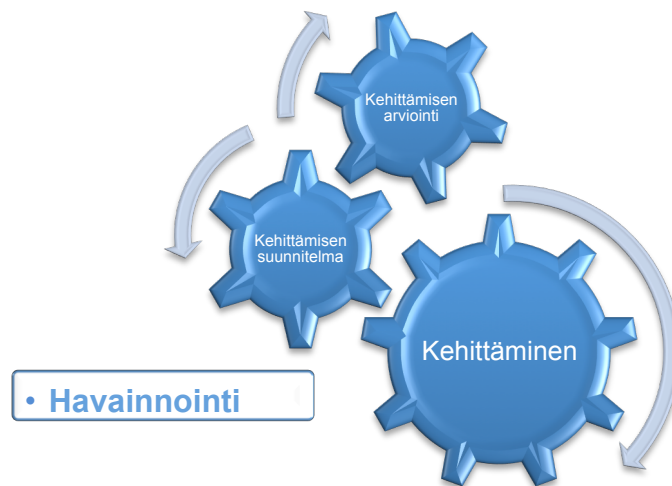
Organisaatiotasolla kehitetty palvelumalli vähentää tuloskortissa ja rahoittajatasolla seurattuja pajajaksojen keskeytyksiä. Tämä vaikuttaa suoraan vaikuttavuuteen ja toiminnan laadukkuuteen. Yhteistyökumppanit hyötyn uudesta palvelusta saadessaan vaihtoehtoisen paikan, johon ohjata matalankynnyksen toimintaa tarvitsevia nuoria. Yhteiskunnan hyötyn kehittämishankeen tuotoksena syntyvästä palvelusta on nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja tätä kautta syntyvät taloudelliset säästöt.

6 Kehittämistyön toteuttaminen

6.1. Toimintatutkimus

Kehittämistyö toteutettiin toimintatutkimuksen menetelmiä hyödyntämällä. Perinteisissä tutkimuksissa ollaan kiinnostuneita havaintojen pohjalta muodostuvasta teorian tiedosta ja halutaan selvittää asioiden tila. Toimintatutkimuksessa pyritään arjessa merkityksellisiin muutoksiin ja mahdollisimman suureen konkreettiseen hyötyn. (Heikkinen – Rovio – Syrjälä 2007: 24.) Toimintatutkimus suuntautuu käytäntöihin ja tähtää muutoksiin. Myös tutkittavien osallistuminen tutkimuksen kulkuun on keskeistä. Olennaista on prosessin osallistuvien vapaa tahto muutokseen, oma tahti ja riippumattomuus muista. Toimintatutkimusta on usein sovellettu palvelujärjestelmien tutkimiseen ja niiden parantamiseen. (Kuula 2001:10–12, 207.) Toimintatutkimus on luonteeltaan käytännön työssä havaittujen ongelmien ratkaisuun pyrkivää. Toimintatutkimuksessa pyritään saamaan käytännön työtä tekevät työntekijät sekä asiakkaat mukaan toiminnan kehittämiseen.

seen. Siinä pyritään muuttamaan organisaation toimintatapoja konkreettisesti yhteistyössä tuotettujen ratkaisumallien ja aiempien teorial tietojen pohjalta. Toimintatutkimuksessa keskitytään haasteellisen tilanteen toteamisen lisäksi siihen, mitä tulisi tehdä, jotta tilanne olisi parempi. Toimintatutkimuksessa pyritään myös toteuttamaan muutos käytännössä. Prosessi on jatkuvaa vuoropuhelua suunnittelun, toteutuksen, havainnoinnin ja arvioinnin välillä (kuvio 4.). Toimintatutkimuksessa korostuu kaikkien kehittämiseen osallistuvien aktiivinen rooli. (Ojasalo – Moilanen – Ritalahti 2009: 58–62.)

Kuvio 4. Toimintatutkimuksen prosessi mukaillen Ojasaloa ym. (2009).

6.2. Aineiston keruu

Tässä kehittämistyössä aineisto kerättiin ryhmäkeskusteluilla, haastatteluilla, havainnoinnilla ja puolistrukturoiduilla kyselyillä. Kehittämistyön koordinoijan roolina oli dokumentoida koko Omnian nuorten työpajojen henkilökunnan, organisaation sisällä toimivien tiimien sekä yhteistyötahojen keskustelua, toiveita, päätettyjä tavoitteita, toimijoiden näkemystä ja suoraa toimintaa. Kehittämistyölle asetettiin ajalliset suunnitelmat eri toimijoiden välisistä yhteistyötapaamisista. Tapaamisten tavoitteet määriteltiin etukäteen ja keskustelussa sekä arvioinnissa pidettiin runkona tutkimustiedosta ja käytännön tarpeista nousseita tekijöitä. Tapaamisissa hyödynnettiin SWOT- analyysia.

Visiona kehittämistyölle oli vuoden 2013 loppuun mennessä, että Omnia nuorten työpajat olisi yhteiskunnan haasteisiin joustavasti vastaava tulevaisuuden yksikkö, joka haluaa vastuullisesti kantaa oman osansa nuorten syrjäytymiskehityksen pysäyttämiseksi. Notkean organisaatorakenteensa ansiosta Omnian nuorten työpajoilla on mahdollista reagoida työ- ja elinkeinoministeriön uusiin suosituksiin, asetuksiin ja lakeihin niin, että kohderyhmänä olevat asiakkaat saavat palveluita nopealla aikataululla. Yksikin eteenpäin autettu nuori on kallisarvoinen ja byrokratian hitaus ei saisi olla esteenä palveluiden aloittamiselle. Visiona on palvelu, joka tarjoaa joustavaa elämänhallinnallista valmennusta nuoren yksilöllisen työ- ja toimintakyvyn mukaisesti.

6.3. Aineiston analyysi

Yhteistyötapaamisissa saadun aineiston analysoinnissa on käytetty soveltuvin osin sisällönanalyysia. Aineistoa voidaan hankkia kyselyillä ja haastatteluilla, havainnoimalla ja kirjallisista materiaaleista. Aineiston sisällönanalyysin järjestelmällinen logiikka on tärkeää. Sisällönanalyysissa pyritään löytämään aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia yhdistelemällä niitä ala- ja yläluokkiin ja edelleen taas kokoaviin käsitteisiin. Sisällönanalyysissa tavoite on kuvata aineistoa sanallisesti, poiketen sisällön erittelystä, jossa dokumenttien sisältöä luokitellaan määrällisesti. Sisällönanalyysin eri lajeja ovat teoriaohjaava, teorialähtöinen ja tässä kehittämishankkeessa käytetty aineistolähtöinen analyysi. (Tuomi – Sarajärvi 2012: 71, 108–113.)

Kehittämishankkeessa käytettiin jo valmiiksi kerättyä kohderyhmän tuottamaa tietoa sekä palvelun tuottajan, yhteistyötahojen ja kohderyhmän kehittämishankkeessa esiin tuomia ajatuksia. Omnian nuorten työpajojen pajaohjaajien ja TE-palvelujen kanssa pidetyt ideapalaverit on kirjattu auki, jonka jälkeen aineistoa on käsitelty kolmivaiheisesti. Tavoitteena oli saada vastauksia tuloksellisen ja toimivan Valmentavan pajajakson toteutukseen. Tapaamisten tuottamista alkuperäisilmaisuista luotiin pelkistettyjä ilmauksia eli aineisto redusoidtiin. Toisessa vaiheessa pelkistettyjä ilmauksia ryhmiteltiin samankaltaisten ilmausten kanssa yhteen ja määriteltiin näille oma alaluokkansa eli aineistoa klusteroitiin. Viimeisessä vaiheessa samankaltaisista alaluokista on johdettu yläluokat ja näistä taas lopulliset tutkittavaa ilmiötä kokoavat pääluokat. Pääluokkien käsitteiden tulisi vastata tutkimustehtävään. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 108-112.) Prosessia on avattu kehittämishankkeen toteuttamisosiossa luvussa 8.3. Nuorten palaute-lomakkeet on kerätty puolistuktiroiduilla kyselylomakkeella (Liitteet 5-6), joiden tuloksia on kuvattu tarkemmin tuloksien tarkastelussa.

6.4. Toteuttamisympäristö

Toteuttamisympäristönä on kuvattu Omnian nuorten työpajoja osana koko Omniaa kokonaiskuvan saamiseksi. Luvussa on lisäksi kuvattu Omnian nuorten työpajojen ammatillisten pajojen sisältöjä sekä ohjauspalvelujen toimintaa.

Omnia on Espoon seudun koulutuskuntayhtymä, joka vastaa pääsääntöisesti jäsenkuntiensa ammatillisesta koulutuksesta. Omnia on myös vahva koulutuksen järjestäjä koko metropolialueella. Jäsenkuntina Omniassa ovat Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi. Erillisiä itsenäisiä tulosyksiköitä on viisi; ammattiopisto, aikuisopisto, oppisopimustoimisto, InnoOmnia sekä Nuorten työpajat. (Omnian pedagoginen johtoryhmä 2013: 4.)

Omnian nuorten työpajat tarjosivat syksyllä 2012 työharjoittelu-, työelämävalmennus, työssäoppimis-, koulutussopimus-, ja oppisopimuspaikkoja, kuntouttavaa työtoimintaa sekä starttipajatoimintaa 15–24-vuotiaille espoolaisille, kirkkonummelaisille sekä kauniislaisille nuorille. Suurimpana kohderyhmänä ovat työttömänä työnhakijana olevat nuoret. Tavoitteena on ohjata nuoria opiskelu- ja työelämään. Nuoret tekevät valitsemallaan ammatillisella pajalla harjoitus- ja asiakastöitä 6-7 tuntia päivässä viitenä päivänä viikossa. Lisäksi Omnian nuorten työpajojen yhteydessä toimii etsivä nuorisotyö. Etsivä nuorisotyö tekee ohjaustyötä ilman koulutus-, työ-, hoito- tai kuntoutuspaikkaa olevien alle 29-vuotiaiden kanssa (Nuorisolaki 693/2010). Pajaharjoittelussa on vuosittain noin 200 nuorta ja etsivän nuorisotyön asiakasmäärä nousi viime vuonna noin 1000 nuoreen. Määrät ovat viime vuosina olleet kasvussa. (Liite 1). (Omnia Nuorten työpajat 2012.) Pajat toimivat kuudessa eri toimipisteessä (kuvio 5.) (Omnian nuorten työpajat 2013).

Kuvio 5. Omnia nuorten työpajojen toimipisteet (Omnian nuorten työpajat 2013a).

Omnian nuorten työpajoilla toimii 11 **ammattillista pajaa**, joista nuori saa valita kiinnostuksen kohteitaan vastaavan alan (Liite 2). Pajoille hakeudutaan TE-palvelujen tai Omnian ammattiopiston ja Omnian nuorten työpajojen välisten sopimusten kautta. Pajoille hakeudutaan valintahaastattelujen kautta. Pajajaksot ovat pituudeltaan noin yhdestä kuuteen kuukauteen, riippuen nuoren yksilöllisestä tilanteesta. (Omnian pedagoginen johtoryhmä 2013:35–36.)

Omnian nuorten työpajoilla toimii **ohjauspalvelutiimi**, johon kuluivat kuraattori, opinto-ohjaaja sekä toimintaterapeutti. Ohjauspalvelujen tarkoitus on tarjota nuorelle yksilöllistä tukea omaan elämäntilanteeseen sekä tulevaisuuden suunnitteluun. Jokaiselle nuorelle nimetään oma ohjaaja ohjauspalveluista, kuitenkin niin että kaikkien työntekijöiden tietotaito on nuoren käytettävissä pajajakson aikana. Moniammatillisen tiimin vahvuutena on erikoistuneen ammattitaidon mahdollistaminen. Opinto-ohjaaja vastaa ammatinvalinnanohjauksesta, oppilaitosvierailuista, koulutuskokeiluista sekä yhteishaun

koordinoinnista. Kuraattorin erityisosaamisalueena ovat sosiaalitoimen sekä päihdehuollon toimenpiteet. Toimintaterapeutti vastaa erityisesti psyykkisen hyvinvointiin sekä työ- ja toimintakykyyn liittyvistä kysymyksistä. Pajajaksoon kuuluvat rakenteellisesti tutustumiskeskustelu ensimmäisen kahden viikon aikana, sekä kaksi tavoitekeskustelua kuuden kuukauden pajajaksolla. Näiden määriteltyjen tapaamisten lisäksi nuorta pyritään tapaamaan viikoittain ja tukemaan yksilöllisissä tavoitteissa. Yleisimpiä yksilökeskusteluissa käsiteltyjä asioita ovat työ- ja opiskelupaikan suunnittelu, asunnon haku, talousasioiden hoito, virastoasioinnit, ajanvaraukset sosiaali- ja terveystoimeen sekä motivointi itsestä huolehtimiseen. Tärkein tavoite on tarjota turvallinen aikuinen, kenen kanssa on mahdollisuus pysähtyä miettimään omaa elämäänsä ja saada vahvistusta arvostavasti. (Omnia nuorten työpajat 2012).

6.5. Yhteistyökumppanit

Kehittämishankkeen tiiviinä yhteistyökumppanina toimi **Espoon TE-palvelut**, koska uutta toimintamallista hyötyvät nuoret ovat usein heidän palveluohjauksessaan. Kuntouttavan työtoiminnan sopimukset tehdään Espoon työvoiman palvelukeskuksessa (ETYP). Työvoiman palvelukeskuksen ajatuksena on tarjota vaikeasti työllistyville moniammatillista ja kokonaisvaltaista tukea työttömyyteen. Työvoiman palvelukeskuksissa työskentelevät työhallinnon, sosiaalitoimen, Kelan sekä kuntoutuksen ja terveydenhuollon ammattilaisia. Työvoiman palvelukeskuksessa työskentelevät Espoon kaupungin sosiaaliohjaajat toimivat asiakkaiden tukena ja käyvät kuntouttavan työtoiminnan järjestäjäpaikoissa nuorten arviointikeskusteluissa. TE-palvelujen nuorten työvoimaneuvojat ovat myös isossa roolissa palveluohjauksessa ja työttömän nuoren kuntouttavan työtoiminnan tarpeen arvioinnissa. (Sipilä 2013:10-13; 39-40.)

Toisena tiiviinä yhteistyökumppanina oli Omnian nuorten työpajojen yhteydessä toimiva Espoon koulutuskuntayhtymän alueesta vastaava **etsivä nuorisotyö**. Etsivän nuorisotyön valtakunnallisesti määritelty tavoite on tarjota palveluja niille nuorille, jotka ovat kaikkien palvelujen ulkopuolella. Etsivässä nuorisotyössä autetaan nuoria saamaan tarvitsemiaan palveluja tuetusti. (Kaartinen – Koutaniemi 2012: 22–23.)

Kuvio 6. Kehittämishankkeen yhteistyökumppanit

Kehittämishankkeen koordinoijana toimi Omnian nuorten työpajojen toimintaterapeutti. Kehittämishankkeen koordinoijan tehtävinä oli asettaa hankkeelle tavoitteet, hankkia taustatieto, asettaa aikataulu, koordinoida yhteistapaamiset ja raportoida niiden tuotokset. Tämän perusteella kehitettiin uutta toimintamallia Omnian kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Hankkeen vastuuhenkilönä Omnian nuorten työpajoilla toimi työpajakoordinaattori. Opinnäytetyön ohjaajana Metropolian ammattikorkeakoulussa toimi Terveystieteiden tohtori, Yliopettaja Anneli Sarajärvi.

Kehittämishankkeen tiiviinä **sidosryhminä** olivat uuteen toimintamalliin ohautuvien nuorten verkostot. Tyypillisimpiä verkostoja aiempien kokemusten mukaan olivat mielenterveyspalveluja tarjoavat toimijat, oppilaitokset, päihdehoidon- ja kuntoutuksen yksiköt, asumisen tukipalvelujen palveluntuottajat, omaiset sekä kolmannen sektorin toimijat. Sidosryhmät olivat mukana niin yksittäisen nuoren tukemisessa kuin palvelun markkinoinnissa.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen koordinoima KOPPI Kohti kuntouttavampia työelämäpalveluja – hanke osallistui kehittämishankkeeseen myös omalla panoksellaan. Hankkeen yhteistyökumppaneina ovat Espoon kaupunki, Vantaan kaupunki ja Forssan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä. Hankkeen tavoitteena on *“selkeyttää ja kehittää kuntouttavan työtoiminnan sisältöä ja siihen kuuluvia elementtejä siten, että ne vastaavat paremmin asiakkaiden kuntoutustarpeisiin. Hankkeessa tarkastellaan kuntouttavan työtoiminnan roolia ja paikkaa palvelujärjestelmässä ja kuntoutusprosessissa.”* Hanke kestää vuoden 2013 loppuun. Espoon kaupungin alueellisena tavoitteena on luoda helposti lähestyttävä selkeä malli yhdessä yhteistyötahojen kanssa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012.) Alueellinen tavoite nivoutuu hyvin yhteen Omnian nuorten työpajojen kuntouttavan työtoiminnan kehittämistyön kanssa ja huomioitiin kehittämisprosessissa järjestämällä yhteistyötapaaminen.

Läheisenä sidosryhmänä toimivat myös Espossa tänä vuonna aloittanut Vamos Espoo pavelukokonaisuus. Vamos Espoon kohderyhmänä ovat palvelujen ulkopuolella olevat espoolaiset nuoret, jotka hyötyvät joko matalankynnyksen ryhmätoiminnasta tai uraohjauksesta. (Helsingin diakonissalaitos 2013.)

6.6. Ajoitus ja eteneminen

Syksyllä 2012 laadittiin alustava kehittämistyön aikataulu, jonka tarkoituksena oli toimia tukena ja ryhdittäjänä käytännön toteuttamistyössä. Aikatauluun suunnitellut asiat toteutuivat pääsääntöisesti suunnitellusti. Kustannuslaskelmat jäivät kehittämistyön tässä kohtaa kokonaan pois, säilyen kuitenkin jatkon kehittämistoiveena. Toteutunut aikataulu on nähtävissä taulukossa 1.

Taulukko 1 Kehittämistyön toteutunut aikataulu toimintatutkimusta mukaillen (Sarajärvi – Mattila – Rekola 2011:115).

Syksy 2012	Tarpeen toteaminen ja taustatiedon kerääminen. Nykytilan ja käytäntöjen selvittäminen ja analysointi.		
	Tavoitteet ja toiminnot	Toimijat	Tuotokset
	<ul style="list-style-type: none">• Yhteistyöpalaverit johdon kanssa.• Tarpeen määrittely ja alustava tavoite• Tutkittuun tietoon perehtyminen• Informointi ohjauspalvelutiimille	<i>Ohjauspalvelutiimi</i> <i>Etsivät nuorisotyöntekijät</i> <i>Omnian pajojen johto</i>	Alustava suunnitelma Kehittämistyön hyväksyminen Ideoiden vaihto
Kevät 2013	Uuden palvelumallin kehittäminen ja jäsentäminen		
	<ul style="list-style-type: none">➢ Suunnitelman laatiminen ja tarvittavan taustatiedon hankkiminen➢ Ideointi työpajohtajan kanssa, strateginen linjaus➢ Työpajahenkilöstön informointi➢ Toimintamallin suunnittelu➢ Pilotoitavat pajat päätetty ja pajaohjaajien kanssa käyty läpi hankkeen tavoitteet yksityiskohtaisemmin➢ Asiakkaiden näkökulma esiin➢ Yhteistyöpalaverit järjestetään Espoon työvoiman palvelukeskuksen sosiaaliohjaajien ja työvoimanuuvijien kanssa, Espoon TE-palvelujen nuorten neuvijien kanssa sekä KOPPI-hankkeen Espoon osahankkeen projektipäällikön kanssa.	<i>Ohjauspalvelutiimi</i> <i>Etsivä nuorisotyö</i> <i>Pilotoitavat pajat</i> <i>Yhteistyökumppanit</i> <i>Kohderyhmä</i>	Suunnitelma Palvelun sisältö ja alustava määritely kirjattu Esitykset pajakokouksessa Esitykset yhteistyökumppaneille Yhteistyökumppaneiden ja kohderyhmän toiveet ja ideat kirjattuna
kesä/syksy 2013	Palvelumallin suunnittelun ja käyttöönoton tukeminen, analyysi ja muutostyö		
	<ul style="list-style-type: none">➢ Uusi palvelumalli käytössä yhdellä pajalla➢ Ideapalaverit pilottipajojen kanssa➢ Resurssien seurantaa	<i>Ohjauspalvelutiimi</i> <i>Pajaohjaajat</i> <i>Kohderyhmä</i> <i>Yhteistyökumppanit</i>	Palvelumallin tarkentuminen ja parannusehdotukset kirjattu Esite
Syksy 2013	Uuden palvelumallin kokeilu ja kriittinen arviointi		
	<ul style="list-style-type: none">➢ Toimintamallin tehokas käyttäminen tarkoituksenmukaisissa tilanteissa ja mahdollinen juurruttaminen pysyväksi toiminnoksi➢ Toimintamallin tulosten läpikäyminen ja julkaiseminen.	<i>Kohderyhmä</i> <i>Pajahenkilöstö</i> <i>Yhteistyötahot</i> <i>Pajojen johto</i>	Palvelun sisältö Palautekyselyt Opinnäytetyö Palvelumallin esittäminen seminaareissa ja yhteistyötaapaamisissa

7 Resurssit

Suunnittelulle varattu aika oli osa normaalia Omnian nuorten työpajojen kehittämistyötä. Kehittämistyön koordinoijalla oli mahdollista käyttää työaikaansa tarvittavaan aineiston hankintaan ideapalaverien ja kirjaamisten suhteen. Pilottipajojen henkilökunta sai osallistua omalla työajallaan ideoiden tuottamiseen. Yhteistyökumppanit varasivat omaa työaikaansa yhteisiin tapaamisiin, jolloin käytetty resurssi tuli jokaisen yksikön

omasta vahvuudesta. Yhteistyökumppanuus toimi myös asiakkaan normaaleissa verkostotapaamisissa sekä muissa arkisissa yhteydenotoissa.

Omnian nuorten työpajojen johto selvitti mahdollisen uuden työntekijäresurssin saamista pajojen ohjauspalveluihin hankerahoituksista. Uuden toimintamallin kustannuslaskelmaa ei ole sisällytetty tähän työhön, vaan pilotointi tapahtui Omnian nuorten työpajojen perusrahoituksen puitteissa. Uuteen palvelumalliin kuuluvan ryhmätoiminnan kustannuksia pyrittiin kattamaan hankerahoituksilla.

Viime vuodenvaihteessa haettiin rahoitusta Opetus ja kulttuuriministeriön Nuorten Aikuisten osaamisohjelmasta (NAO) valmentavan pajaohjaajan palkkaamiseen. Omnian nuorten työpajoilla aloitti elokuussa Valmentavan pajajakson ohjaaja, jonka yksilöohjaukseen uuden palvelumallin nuoret ohjautuvat. Valmentava pajaohjaaja vastaa myös viikoittaisesta ryhmäpäivästä ja sen sisällöstä yhdessä pajojen toimintaterapeutin kanssa. Työnkuvaa tullaan tarkentamaan kehittämisprosessin kuluessa. Rahoitus on vuoden loppuun, jota ennen täytyy linjata palvelun jatkuminen ja mahdollisen uuden rahoituksen hakeminen. Uutta rahoitusta on haettu valmentavan pajajakson ohjaajan palkkaamiseen myös seuraavalle vuodelle. (Reponen 2013.)

8 Kehittämishankkeen toteutus

Kehittämishanke on ollut prosessi, jossa tietyt vaiheet ovat loogisesti seuranneet toisiaan. Prosessissa on pyritty hyödyntämään toimintatutkimuksen tuomaa johdonmukaisuutta. Valmentavan pajajakson kehittämishankkeen voidaan katsoa edenneen kuvion 7. mukaisesti.

Kuvio 7. Kehittämistyön vaiheet (Sarajärvi – Mattila – Rekola 2011: 115).

8.1. Nykytilan ja käytänteiden selvittäminen

Syksyllä 2012 kuntouttavan työtoiminnan kehittämistyö käynnistyi työpajapäällikön ja ohjauspalvelujen yhteisellä päätöksellä. Tarve portaittaisen pajatyöskentelyn kehittämiseksi nousi keskeytysten, poissalojen ja sairauslomien osoittamasta palvelun sopimattomuudesta joillekin nuorille.

Espoossa nousi laajan selvitystyön kautta esiin myös matalankynnyksen toiminnan puuttuminen niille nuorille, joiden voimavarat ovat vähäiset suoraan opiskeluun ja työelämään siirtymiseen. Erityisesti todettiin yksilöllisten polkujen rakentamisen tarve. (Louhia – Latonen 2012: 3–4.)

TE-palvelujen kanssa tehdyn konkreettisen yhteistyön kautta oli todettu tarve matalankynnyksen toiminnalle. Työntekijöillä ei ollut paikkoja, mihin nuoria ohjata. Nykytilan selvittämisen aikana TE-palvelut, erityisesti ETYP olivat tyytyväisiä Omnian haluun kehittää tämänkaltaista toimintaa.

8.2. Pajojen nykyisten palvelumallien analyysi ja arviointi

Työpajajohtajan tapaamisessa muotoiltiin palvelulle alustava nimi ”Valmentava pajajakso” ja palvelun reunaehdot. Toiveena oli myös vertailla muiden kuntien kuntouttavan työtoiminnan hintoja ja laskea palvelulle hinta. Pajojen sen hetkisiä palvelumalleja mietittiin suhteessa mahdolliseen uuteen palvelumalliin. Kriittisesti johdon tasolta pohdittiin, mitä lisäarvoa uusi palvelumalli tarjoaisi niin nuorille, yhteistyökumppaneille, kuin pajoille itselleen. Myöhemmin kehittämishankkeen työelämäohjaajaksi nimettiin työpajakoordinaattori, jolla oli vankka kokemus Espoon kaupungin kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

8.2. Uuden palvelumallin kehittäminen ja jäsentäminen

Palvelumallin kehittämishanke läpikäytiin Omnian nuorten työpajojen **johtoryhmässä** ja koko Omnian johtoryhmässä. Vastaanotto oli positiivinen ja uuden palvelumallin tarpeellisuutta korostava. Palvelua esiteltiin myös Omnian **esimiestapaamisissa** työpajakoordinaattorin toimesta. (Reponen 2013.)

Työpajakoordinaattorin kanssa keskusteltiin alustavan materiaalin (teoriatieto ja nykyiset sopimukset) pohjalta asiakasohjautumisesta, vakuutuksista, ETYP:n työntekijöiden osallistumisesta, kuntouttavan työtoiminnan sopimuksen teon sujuvoittamisesta sekä nuorten mahdollisuudesta osallistua pelkkään ryhmätoimintaan. Kehittämistyön taustaa, tavoitteita ja tarkoitusta sekä aikataulua esiteltiin **Omnian nuorten työpajojen pajakokouksissa** kevään aikana. Kokouksissa halukkaat pilottipajat saivat ilmaista mielenkiintonsa kehittämishanketta kohtaan ja kokouksissa läpikäytiin millaisesta työajan resursoinnista oli kyse. Päätökset pilottipajoista tehtiin.

Kehittämistyötä esiteltiin myös **Espoon kaupungin sosiaali- ja perhepalvelujen sekä aikuissosiaalityön johdolle**, jolloin muistioon kirjattiin seuraavaa:

”Uutena pilottitoimintona alkaa valmentava pajajakso (kuntouttava työtoiminta) niille nuorille, joille viisipäiväinen työviikko on aluksi vielä liian raskas. Tarkoituksena on saada nuorille portaittainen eteneminen kohti opiskelua tai työelämää. Yhteistyötä Vamos kokonaisuuden kanssa tullaan vielä tiivistämään. Valmentavat pajajaksot alkavat elokuun/syyskuun vaihteessa 2013. Ryhmä toteutetaan kuntouttavan työtoiminnan sopimuksilla. Toiminnassa yhdistetään vertaisryhmän voimaa ja pajatoimintaa. Toimintaan on haettu nuorten aikuisten osaamisohjel-

man(Nao) kautta rahoitus 31.12.2013 saakka. Ohjaaja on valittu ja aloittaa Omniassa 13.8.2013.” (Reponen 2013)

Kehittämishanketta on esitelty myös **Kirkkonummen ja Kauniaisten nuorisotakuuryhmissä**, koska Omnian nuorten työpajat tarjoavat toimintaa myös näiden kuntien nuorille. (Reponen 2013.) Espoon kaupungin työttömien työnhakijoiden **terveydenhoitajien** kokouksessa kehittämishanke herätti kiinnostusta ja sopivaa asiakaskuntaa todettiin löytyvän.

8.3. Uuden palvelumallin suunnittelu ja käyttöönotto

Kehittämishakkeessa hyödynnettiin jo olemassa olevia Omnian nuorten työpajojen ja TE-palvelujen kausittaisia yhteistyötapaamisia. **TE-palvelujen kanssa pidetyssä ideointitapaamisessa** olivat mukana työvoimaneuvojat peruslinjoilta, työvoiman palvelukeskuksesta sekä työvoiman palvelukeskuksen terveydenhoitaja ja sosiaaliohjaajat. Yhteensä tapaamisessa oli 16 TE- palvelujen työntekijää. Tapaamisen tavoitteena oli tuottaa yhdessä tietoa niistä elementeistä, mitkä tukisivat onnistuneen Valmentavan pajajakson toteutumista. Etukäteen sähköpostilla lähetetyssä esityslistassa todettiin Omnian nuorten työpajojen kehittämishankkeen käsittely tapaamisessa. Ideointiin oli varattu tapaamisessa etukäteen aika, joten siihen osattiin varautua. Alkuoletuksena annettiin nuorten mahdollisuus tehdä palvelussa alle viiden päivän viikkoja ja alle kuu- den tunnin päiviä. Tapaamisessa täytettiin suostumus (Liite 3) tiedon käytöstä opinnäy- tetyössä ja kehittämistyössä. Apuna keskustelussa hyödynnettiin SWOT- analyysia. Työntekijöille jaettiin SWOT-analyysi lomakkeet, joihin he ryhmissä kokosivat onnistu- neen Valmentavan pajajakson elementtejä. Tapaamisen lopussa ideat kirjattiin vielä kaikkien näkyville PowerPointiin ja täydennettiin. Kirjattu tieto käsiteltiin sisällön analy- sin menetelmiä hyödyntämällä. Kolmivaiheisen analyysin tuloksena palvelumallin toi- mivuuden onnistumisessa yläluokiksi nousivat:

- ❖ **nuoren toiminta- ja työkyvyn riittävyys**
- ❖ **nuoren oma motivaatio**
- ❖ **byrokratian vähentäminen**
- ❖ **ohjautumisen sujuvuus**
- ❖ **palvelun tavoitteellisuus**
- ❖ **nuorille suunnattujen palvelujen tunteminen**
- ❖ **pajalla saatu vahva tuki**
- ❖ **palvelun joustavuus**
- ❖ **toiminnan jatkuvuus**
- ❖ **paikkojen riittävä määrä**
- ❖ **siirtymävaiheiden tuki** (kuvio 8.).

TE-palvelujen omat prosessit nähtiin niin hidastavana, kuin edistävänäkin tekijöinä. Pääsääntöisesti koettiin, että asiakasohjautuvuus tulisi toimimaan. Asiakasaikoja kuntouttavan työtoiminnan sopimuksen tekemiseksi saataisiin järjestettyä nopealla aikataululla. Asiakkaita koettiin riittävän ja sopivan kohderyhmä tunnistus oli varmaa. Byrokratian ja nuoren selvittämättömän työttömyysturvan (koulu-, työtodistusten puuttuminen) koettiin hidastavan tai estävän tiedonsiirtoa eri työvoiman palvelulinjojen välillä, yksilöllistä ohjausta ja sopimusten tekoprosessia.

Pajojen toiminnan TE-palvelut näkivät kehitettävän mallin ja kohderyhmän kannalta vetovoimaisina. Kokoavana ajatuksena oli pajoilla saatava vahva ja kokonaisvaltainen tuki. Mietintään jäi tarjottavan palvelun joustavuus, niin asiakaskriteereissä, kuin päivien lisäämisen mahdollisuudessa toimintakyvyn parantuessa. Kehittämishakkeiden päättymisen koettiin myös uhaksi toimivien käytäntöjen jatkuvuuden kannalta. Kuntouttavan työtoiminnan paikkojen pelättiin myös syövän pääsääntöisenä kohderyhmänä olevien työkokeilijoiden pajapaikkoja.

Kohderyhmään liittyvinä tekijöinä TE-palvelujen kokouksesta nousi nuorten oikein arvioitu kunto sekä oma motivaatio. Uhkana saattaa olla, etteivät nuoret pysty erilaisista rajoituksista johtuen sitoutumaan edes kolmipäiväiseen viikkoon. Myös alustavaan malliin ideoitu ryhmäpäivä sai pohtimaan sosiaalisia tilanteita jännittävien nuorten rajautumista palvelun ulkopuolelle.

Pilottipajojen, tekstiili-, taide-, kulttuuri-, ja ruokapalvelu, kanssa pidettiin erilliset **ideointipalaverit**, joiden tuotokset analysoitiin sisällön analyysin menetelmiä hyödyntämällä. Tapaamisten tavoitteena oli tuottaa käytännön työntekijöiden kokemuksella tietoa Valmentavan pajajakson onnistumisen tekijöistä. Ohjaajat saivat sähköpostilla etukäteen kysymyksiä Valmentavan pajajakson vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhkista. Alkuoletuksena annettiin nuoren mahdollisuus tehdä palvelussa alle viiden päivän viikkoja ja alle kuuden tunnin päiviä. Näiden perusteella käydyt tapaamiset kirjattiin SWOT-pohjaan tapaamisten aikana. Yhteensä ideointipalaverissa oli kuusi pajaohjaajaa. Lisäksi tapaamisissa olivat mukana työpajaopinto-ohjaaja sekä Valmentavan pajajakson uusi ohjaaja. Ideointitapaamisissa täytettiin suostumuslomake (Litte 3) ja kerrottiin aineiston käyttötarkoituksesta. Pajaohjaajien ideointipalaverista nousi runsaasti erilaisia ehdotuksia, jotka koskettavat myös koko pajatoiminnan kehittämistä.

Kirjattu tieto käsiteltiin sisällön analyysin menetelmiä hyödyntämällä. Kolmivaiheisen analyysin tuloksena palvelumallin toimivuuden onnistumisessa yläluokiksi nousivat, yhtenevästi TE-palvelujen kanssa:

- ❖ **nuoren toiminta- ja työkyvyn riittävyys**
- ❖ **nuoren oma motivaatio**
- ❖ **palvelujen tunnettavuus**
- ❖ **ohjautumisen sujuvuus**
- ❖ **pajalla saatu vahva tuki ja palvelun joustavuus**

Lisäksi pilottipajojen yläluokiksi nousivat:

- ❖ **sopimusehtojen selkeys**
- ❖ **palvelun tarkkaan määritelty sisältö**
- ❖ **nuoren sosiaalinen vahvistaminen**
- ❖ **yksilölliset tavoitteet**
- ❖ **asteittaista voimaantumisen mahdollistaminen**
- ❖ **selvät säännöt paja-arjessa**
- ❖ **pajaohjaajien saama tuki**
- ❖ **ryhmäpäivien hyvinvointia lisäävät sisällöt** (kuvio 8.).

Uuteen palvelumalliin ohjautuvien nuorten toimintakyky saattaa olla alhainen ja sen riittävyyttä vaadittuihin päiviin mietittiin. Toisaalta koettiin, että nuorilla on paljon omaa motivaatiota ja halua päästä eteenpäin. Pelkkä kuuluminen työyhteisöön voi olla merkityksellinen, ilman mitattua tuottavuutta. Pajaohjaajat kokivat arjen kokemuksen perusteella, että monelta nuorelta puuttuu perustoimeentulo ja -turvallisuus. Näiden asioiden vaikutus pajalla käyntiin tulee huomioida.

Pajojen vahvuuksina koettiin vahvan tuen antamisen mahdollisuus. Myös pajan toimiminen sosiaalisen vahvistumisen paikkana koettiin merkittäväksi. Yhtenä pääajatuksena pajaohjaajat painottivat asteittaista voimaantumista ja sitoutumista. Pajalla on aikaa ja mahdollisuus harjoitella omaan tahtiin perusarjenhallintaa.

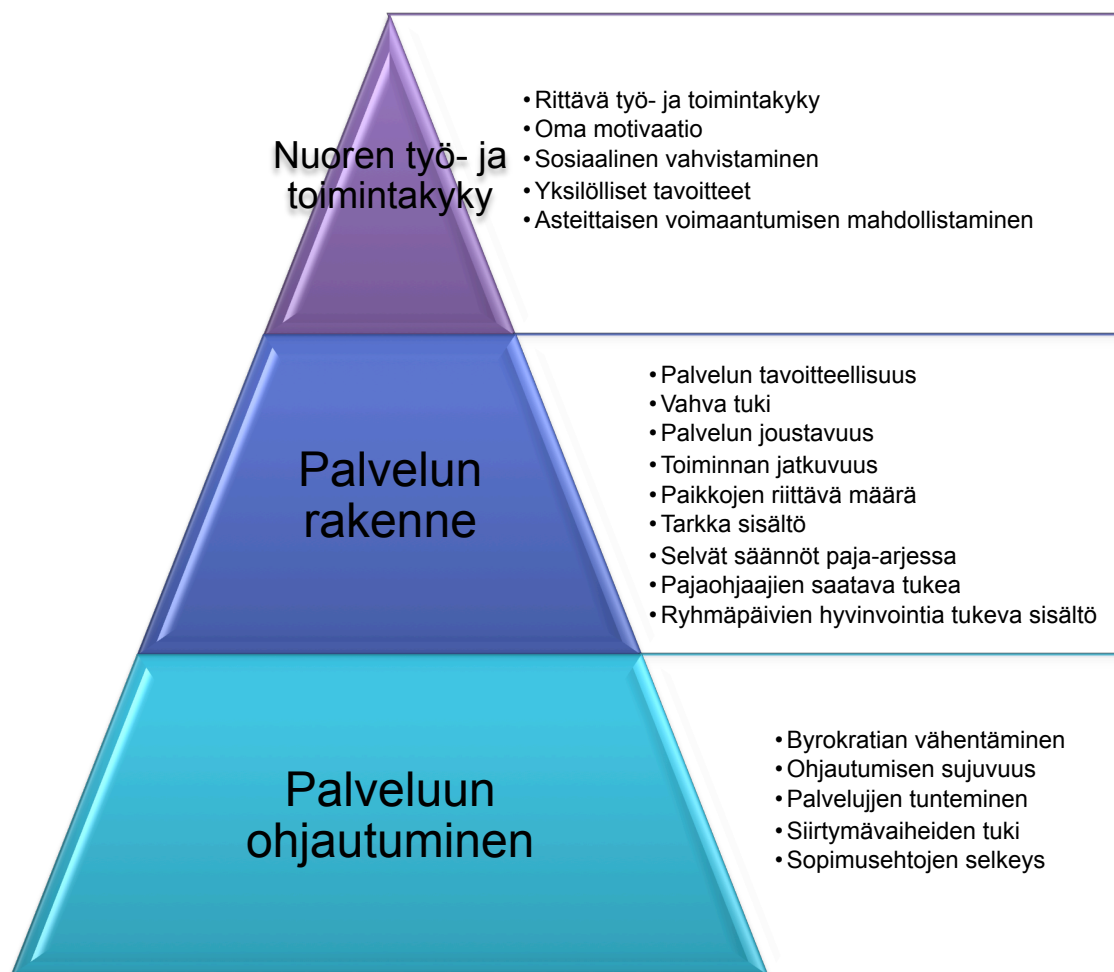
Uuden palvelumallin konkreettisista rakenteista oltiin yhtä mieltä. Kolme päivää viikossa, viisi tuntia päivässä oli lähes poikkeuksetta toimivin ratkaisu. Tuntien sijoittumisesta päivään oltiin hyvin yksimielisiä. Työajan toivottiin olevan noin klo 10.00.–15.00. Ruokapalvelupajan osalta aamuvuorojen tekeminen olisi suotavaa. Lyhyempien päivien huonona puolena koettiin töihin ryhtymisen ja vauhtiin pääsemisen vaikeus. Myös oman työn tuloksen näkemisen koettiin jäävän liian vähäiseksi ja näin vähentävän motivaatiota. Viikon rakenteen osalta ryhmäpäivän sijoittamista toivottiin joko viikon ensimmäiseksi tai viimeiseksi päiväksi. Tämä mahdollistaa aloitettujen työtehtävien pro-

sessinomaisen jatkamisen peräkkäisinä päivinä. Kokoavana ajatuksena oli selkeä ja sovittu rakenne. Mietintään jäi muiden työkokeilijoiden suhtautuminen uuden palvelumallin nuoriin, jotka vähemmällä työllä saavat saman taloudellisen tuen.

Töiden järjestämisessä joudutaan noudattamaan joustavuutta ja suunnitelmallisuutta, jotta nuoret saavat tasapuolisesti ja monipuolisesti työtehtäviä. Heikkoutena koettiin lyhytkurssien ja tutustumiskäyntien järjestämisen aiheuttavan ylimääräistä työtä ja sekoittavan nuoren rytmiä. Uuden mallin käyttöönotossa haluttiin selkeitä ohjeita ja säännöksiä. Erityisesti poissaoloihin kaivattiin johdon ja yhteistyötahojen linjauksia.

Pajaohjaajat toivat myös esiin tarpeensa saada tukea uuden palvelumallin käynnistämiseen, erityisesti vahvan tuen tarpeessa olevan nuoren vahvistamiseen. Aikaa keskusteluille niin nuoren, kuin ohjauspalveluidenkin kanssa toivottiin. Pilottipajojen yhteistapaamista haluttiin kokemusten ja ideoiden vaihtamisen vuoksi.

Ryhmäpäiviltä pajaohjaajat toivovat nuoren saavan tukea omaan hyvinvointiinsa. Ryhmässä saadut hyvät, positiiviset kokemukset lisäävät pajaohjaajien mukaan itsetuntoa ja itseluottamusta.

Kuvio 8. Onnistuneen Valmentavan pajajakson edellytyksiä (yläluokista pääluokkiin).

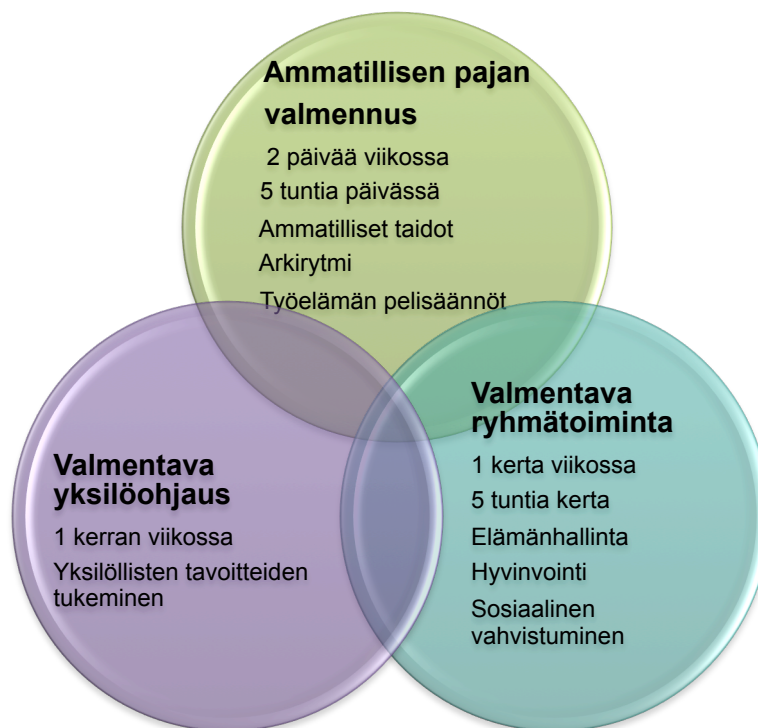
8.4. Uuden palvelumallin kokeilu ja arviointi

Valmentavasta pajajaksosta laadittiin näiden pohjalta kokeiltava malli (Kuvio 9.) ja esite (Liite 7-8). Tietoa ja esitteitä jaettiin TE-palveluille ja muille yhteistyökumppaneille laajalla levityksellä. Syksyn aikana pilottipajoilla aloitti 6 nuorta. Valmentavan pajajakson nuoret aloittivat kukin eri aikaan sopimusten tekoaikojen ja nuorten pajoille hakeutumisajkojen takia. Aluksi nuoret olivat ammatillisilla pajoilla kaikki kolme päivää viikossa. Ryhmätoiminta käynnistyi myöhemmin uuden henkilöstön perehdytysajan vuoksi. Ryhmätoiminta toteutettiin yhteistyökumppanin tiloissa kerran viikossa. Pajojen johtoryhmässä todettuja hyötyjä yhteistyökumppanin tiloissa toimimisesta olivat nuorten molemminpuolisen ohjautumisen helpottuminen sekä maantieteellisesti helppojen kulkuyhteyksien päässä tarjottavan palvelun mahdollistaminen.

Ryhmätoiminnan ohjaajina toimivat uusi Valmentavan pajajakson ohjaaja sekä pajoilla jo työskennellyt toimintaterapeutti. Vaatimuksena ryhmätoiminnan ohjaajille oli toiminnallisten ryhmämenetelmien hallinta sekä toiminta- ja työkyvyn tukeminen monimuotoisen valmennuksen keinoin. Ryhmätoimintaan osallistuvat nuoret antoivat hyvää suullista palautetta ryhmästä. Ryhmään oli helppo tulla ja siinä sai tukea omaan elämäntilanteesta muilta ryhmäläisiltä. Tarkemmin palautteesta seuraavassa luvussa.

Valmentavan pajajakson nuorten yksilöllistä ohjausta tarjosi uusi Valmentavan pajajakson ohjaaja. Valmentava pajaohjaaja kiersi viikoittain pilottipajoilla tukemassa jaksolla olevien nuorten pajalla käymistä, hyvinvointia ja jatkosuunnitelmia.

Valmentava pajajakso 3-6 kk

Kuvio 9. Valmentavan pajajakson rakenne

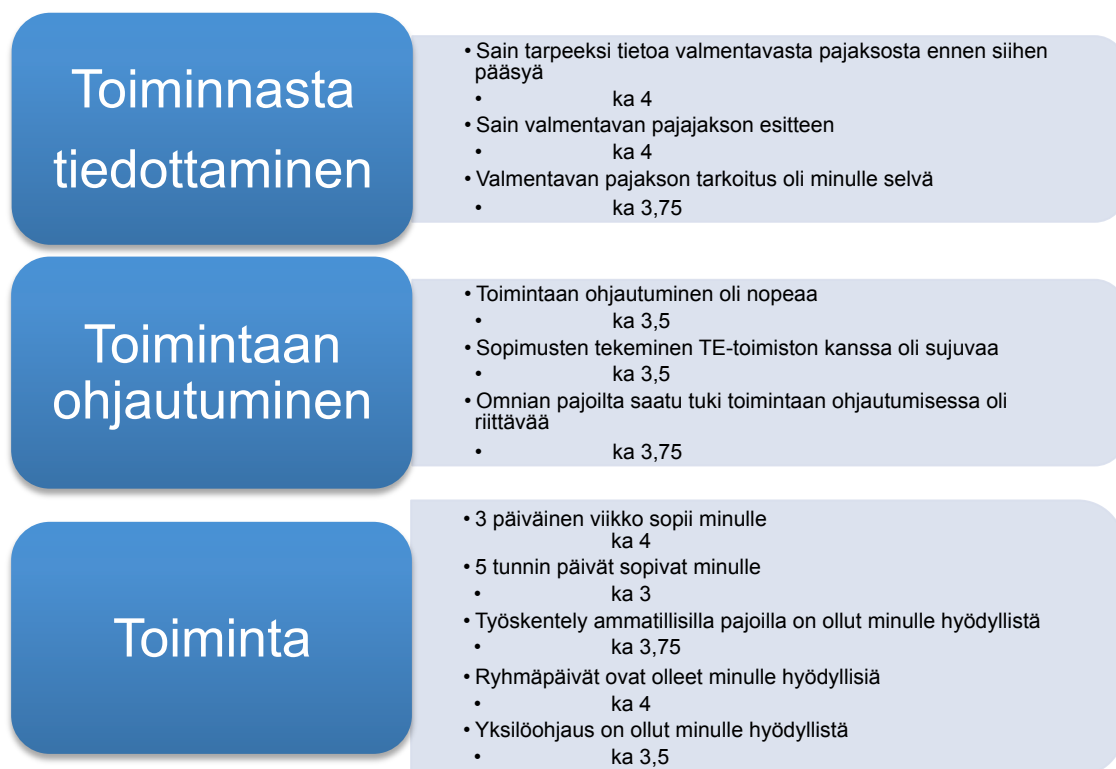
8.5. Uuden palvelumallin kriittinen arviointi ja juurruttaminen

Kokeilun käynnistymisen jälkeen pilottipajojen ohjaajat toivat esiin valmentavan pajajakson nuorten tuen tarvetta. Ohjaajat toivoivat nuorten saavan tiivistä tukea ammatilliselle pajalle myös ohjauspalveluista. Erityisesti haasteena koettiin nuorten paikalle tuleminen ja sosiaalinen työkyky. Kahden nuoren valmentava pajajakso jouduttiin keskeyttämään luvattomien poissaolon takia. Valmentavan pajajakson ohjaajalta toivottiin vahvaa läsnäoloa paga-arjessa ja mahdollisuuksien mukaan säännöllisiä käyntipäiviä. Valmentavan pajajakson ohjaajan työssä näytti korostuvan pilotoinnin alkuvaiheella vahva psykiatrinen osaaminen ja oman työn koordinointi. Tästä johtuen valmentavan pajajakson ohjaajan työnkuva on kehittämistyön jatkuessa hyvä kirjata auki ja laatia työssä vaadittavaa osaamiskartoitusta. Tätä kautta saadaan työnkuvaa myös kohdennettua oikeisiin toimintoihin tehokkaasti.

Pilottipajojen arviointitapaamisessa oli tavoitteena käydä läpi käynnistynyttä palvelua ja arvioida sen toimivuutta. Esille nostettiin aloituksen selkeyden tärkeys, vahva valmentavan pagaohjaajan tuki ja mahdollisesti yhteinen aloitus valmentavan pajajakson nuorten kanssa. Kehittämisideana ehdotettiin yhden kuukauden ryhmäjaksoa ennen ammatillisille pajoille siirtymistä. Nyt nuoret aloittivat suoraan ammatillisilla pajoilla ja siirtyivät ryhmätoimintaan vasta myöhemmin. Pagaohjaajat kokivat nuorilla olevan lisähaasteita kahteen eri ryhmään tutustumisessa.

Nuorten palautetta valmentavasta pajajaksosta on kerätty matkan varrella suullisesti ja lopuksi kirjallisesti tähän tarkoitukseen laaditulla palautelomakkeella (Liite 6). Palautelomake oli jaoteltu toiminnasta tiedottamiseen, toimintaan ohjautumiseen sekä itse toimintaan arviointiasteikolla 1-4 (1=enimmäkseen eri mieltä, 2=osittain eri mieltä, 3= osittain samaa mieltä, 4= enimmäkseen samaa mieltä). Palautteeseen vastasi neljä nuorta. Jakson keskeyttäneet kaksi nuorta eivät vielä ole täyttäneet palautetta, mutta on ensisijaisen tärkeää pyrkiä keräämään heidän mielipiteensä. Saadun palautteen perusteella nuoret olivat kokeneet hyvin positiivisesti arvioitavat osa-alueet ja kaikki vastaukset olivat osittain samaa mieltä tai enimmäkseen samaa mieltä (Kuvio 10.). Tyytyväisiä nuoret olivat olleet informaatioon, jonka saivat valmentavasta pajajaksosta ennen sen aloittamista. Jokainen oli saanut toiminnasta esitteen. Valmentavan pajajakson tarkoitus oli pääsääntöisesti hyvin selkeä nuorille. Vain yhdessä vastauksessa nousi esiin epärointiä. Toimintaan ohjautumisen nuoret olivat kokeneet suhteellisen nopeaksi, mutta vaiheessa voisi olla vielä parannettavaa. Toiminnan sisällöstä saadun palautteen

perusteella kolmepäiväinen viikko sopi kaikille hyvin. Viiden tunnin päivittäisen työajan sopivuudessa tuli hieman hajontaa, mutta vastauksissa ei noussut esiin, olisiko päivän pitänyt olla lyhyempi vai pidempi. Tätä tulee tarkentaa seuraavissa palautteissa. Ammatillisilla pajoilla työskentelyn hyödyllisyydestä oltiin osittain samaa mieltä, samoin yksilöohjauksen hyödyllisyydestä. Ryhmäpäivät olivat olleet kaikkien mielestä hyödyllisiä, mikä vahvistaa ryhmävalmennuksen tehokkuutta.

Kuvio 10. Nuorten palautelomakkeiden keskiarvovastaukset

Vapaissa vastauksissa mainittiin ryhmän mukavat ja aktivoivat toiminnot ja mielipiteiden sanomisen helppous. Ryhmästä oli saatu voimaa ja uusia ystäviä. Etukäteen tekstiiviestillä saatu muistutus seuraavan kerran toiminnasta koettiin hyvänä valmistautumisen kannalta. Toiminnasta tiedottamisesta nuoret toivoivat selkeää infoa Omnian nettisivuille, koska hakevat tietoa palveluista pääsääntöisesti verkosta.

Toimintaan kiinnittyneiden nuorten palaute oli positiivista. Erityisesti ryhmäpäivien merkitys on ollut huomattavaa ja selkeän aktivoivan muutoksen ovat huomanneet nuorten itsensä lisäksi ryhmänohjaajat sekä yhteistyökumppanimme Vamos Espoossa. Ryhmään sitoutumisen käänköpuolena on ryhmästä irrottautumisen vaihe, johon on jatkossa syytä kiinnittää huomiota. Esimerkiksi siirtyminen normaaliin viisi päiväseen työko-

keiluun voisi sisältää Valmentavan pajajakson ryhmään osallistumisen vielä sovitun jakson ajan. Tästä keskusteltiin myös nuorten kanssa, joka sai innostuneen vastaanoton.

Valmentavan pajajakson keskeyttäneiden nuorten kohdalla on hyvä analysoida keskeyttämisen mahdolliset syyt ja saada nuorten oma palaute palvelusta. Keskeyttäneiden nuorten kohdalla on kuitenkin varmistettu tukeva jatkopaikka, jottei putoamista palvelujen välillä pääsisi tapahtumaan. Erityisesti Vamos Espoon ja Omnian etsivän nuorisotyön kanssa tehty yhteistyö on näyttäytynyt tässä prosessissa hyödylliseksi.

Yhteistyökumppaneiden palautetta on saatu käytännön sopimuksentekotilanteissa. Pitkään odotettu joustava malli on saanut positiivisen vastaanoton. Sopimusten tekoon liittyviä epäselvyyksiä on osittain ilmennyt ja niihin toivotaan selkeyttä. Kirjallinen työvoiman palvelukeskuksen palautteen kerääminen jäi tämän opinnäytetyön ulkopuolelle aikatauluista johtuen. Palautetta tullaan kuitenkin keräämään nuorten palautelomakkeen tyyppisellä kyselyllä. Tarkoitus on yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa kehittää erityisesti palveluun ohjautumista ja tiedottamista.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelua

Kehittämishankkeen etenemistä on seurattu dokumentoimalla kehittämispalavereissa nousseet ideat ja ajatukset ylös, sekä järjestämällä seurantatapaaminen pilottipajojen kanssa. Toimintatutkimuksen soveltuvien metodein on pyritty jatkuvaan havainnointiin ja arviointiin käytännön tilanteissa. Kehittämishankkeen etenemistä on käyty läpi myös koko henkilökunnan yhteisissä kokouksissa ja nostettu esiin kehittämiskohteita. Omnian nuorten työpajojen työelämäohjaaja on myös omalta osaltaan valvonut hankkeen etenemistä ja rahoitukseen liittyvän tulostavastuun saavuttamista.

Alustava valmisteluvaihe ja nykytilan arviointivaihe sisältävät kehittämistyön päämäärän ja etenemissuunnitelmat sekä nykyisten toimivien mallien ja kehittämiskohteiden määrittelemisen (Sarajärvi ym. 2011: 116). Vaiheet saatiin toteutettua suunnitellusti. Johdon sitoutuminen ja tuki auttoivat kehittämishankkeen tavoitteiden määrittelemis-

tä ja prosessin etenemistä. Tarvittavat yhteistyötapaamiset toteutuivat ja palvelun käynnistämiseksi oli selkeä tarve. Valmentavan pajajakson nimi kuvasti hyvin uuden palvelumallin toimintaideaa. Yhteistyökumppaneiden ja pilottipajojen ideapalavereissa käytettiin SWOT-analyysia, jonka tuloksina saatiin vastauksia toimivan Valmentavan pajajakson elementeistä. Nämä elementit voitiin jakaa seuraaviin kolmeen pääluokkaan:

- ❖ **Palveluun ohjautuminen**
- ❖ **Palvelun rakenne**
- ❖ **Nuoren työ- ja toimintakyky**

Tulosten perusteella luotiin yhteistyössä pilottimalli, joka perustui niin aiempaan sekä tätä kehittämistyötä varten tuotettuun tietoon. Kehittämistyön avulla saatu tieto on linjassa jo aiemmin tutkittujen osallisuutta lisäävien keinojen kanssa. Tuloksien perusteella voidaan ajatella, että kaikki nämä osa-alueet täytyvät toimia toisiaan tukevasti, jotta aidosti portaittaisesti vahvistava palvelumalli toimii. Voidaan myös ajatella, että hyvällä ohjautumisella ja selkeällä rakenteella voidaan tarjota onnistunut jakso myös työ- ja toimintakyvyltään heikommassa asemassa olevalle.

Yhteistyötapaamisissa pyrittiin kartoittamaan myös mahdollisia uhkia ja heikkouksia. Kehittämisprosessin riskiksi voitiin katsoa haluttomuus osallistua ideointipalaveriin, kehittämisen kokeminen aikaa vieväksi ja pilottipajojen löytymättömyys. Myös kehittämistyön osallisuus opinnäytetyössä lisäsi riskiä työn jäämisestä yhden työntekijän vaaraan. Kehittämistyölle oli nimettävä aktiivinen työelämäohjaaja ja johdon oli sitouduttava kehittämistyön suuntaisiin toimenpiteisiin. Näiden asioiden ennakkoinnissa onnistuttiin kiitettävästi ja riksit pystyttiin välttämään. Riskinä oli myös, että uusi kehitetty palvelumalli ei toimisi kohderyhmän kannalta tarkoituksenmukaisesti; nuoret eivät sitoutuisi tai palvelu olisi edelleen liian vaativa. Myös toisten nuorten kokema epätasa-arvoisuus kuntouttavassa työtoiminnassa oleviin nuoriin verrattuna saattaisi hankaloittaa yhteisten sääntöjen ylläpitoa paja-arjessa. Eri aikaan töissä olevat nuoret saattaisivat myös rikkoa paja-arkea ja töiden ohjeistusta. Pilottipajojen rajallisuus voisi myös vähentää halukkaiden nuorten hakeutumista palveluun sopivan alan puuttumisen vuoksi. Jos kehittämistyön aikana ei saataisi lisää henkilöstöresursseja, vaarana olisi lisäksi, että työ määrä lisääntyisi ja laatu heikkenisi. Myös työntekijöiden työhyvinvointi täytyisi pitää jatkuvasti mukana kehittämisessä. Riskien tunnistamiseksi ja minimoimiseksi palvelua ideoitiin yhdessä ja kuultiin usean tahon mielipiteitä. Erityisesti nuorten antamia palautteita käytetään jatkossa hyödyksi palvelun toimivuuden takaamiseksi. Kehittämishanke

oli pilotti, joten arvioinnin jälkeen tehdään linjaukset toiminnan tarpeellisuudesta, toimivuudesta ja kuormittavuudesta suhteessa hyötyyn sekä jatkoresursoinneista.

Toiminnan muutos- ja kokeiluvaihe sisältää aineistosta nousseiden tietojen perusteella tehdyt kehittämissuunnitelmat ja pilotoinnit (Sarajärvi ym. 2011: 116) Pääsääntöisesti asiakasohjautuvuus toteutui nopealla aikataululla ja sopimusten tekoajat TE-palvelujen ja ETYP:n sosiaaliohjaajien kanssa saatiin mahdutettua kahden viikon sisään. Kirkkonummen kunnan nuorten ohjautuminen palveluun jouduttiin määrittelemään palvelun käytännön tilanteessa, koska Kirkkonummi ei kuulu Espoon työvoiman palvelukeskuksen sopimukseen. Toimintamallin selkeyttäminen tulee jatkossa varmistaa. Palvelun käynnistyessä sopimusten tekoon liittyvät lait tarkentuivat. Kuntouttavaan työtoimintaan ei voi osallistua alle 17-vuotias, koska heillä ei ole oikeutta työmarkkinatai toimeentulotukeen. Valmentavaan pajajaksoon voi osallistua aluksi myös työkokeilusopimuksella, jonka laatiminen on nopeampaa verrattuna kuntouttavan työtoiminnan sopimukseen. Kuntouttavan työtoiminnan sopimuksen teko kestää kauemmin useiden työntekijöiden yhteisaikojen löytymisen vuoksi. Työkokeilusopimuksen joustavuus päivien ja tuntien määrässä tuli selville kehittämishankkeen avulla. Työkokeilusopimuksella valmentavaan pajajaksoon voi osallistua myös 16-vuotias, mutta hän ei saa toiminnasta taloudellisia etuuksia.

Sekaannusta on aiheuttanut lain ja toimenpiteen termistön samankaltaisuus. Esimerkkinä Kelan kuntoutusraha on este palvelun aloittamiselle. Yksilön kannalta kuntouttava työtoiminta voisi olla oikea palvelu, mutta ei ole juridisesti mahdollista. Valmentavan pajajakson nuoren tulee olla palvelun ajalta työmarkkinatukeen oikeutettu työtön työnhakija TE-palveluissa.

Valmentavan pajajakson tavoitteena nuorille oli ammatillisella pajalla ja ryhmässä tapahtuvan valmennuksen avulla saavuttaa työ- ja toimintakyvyn lisääntymistä. Tavoitteena oli löytää itselle sopiva palvelu ja jatkopolku. Työ- ja toimintakyky on jo lyhyen jakson aikana lisääntynyt niin, että kaksi nuorista aikoo lisätä viikoittaisten päivien määriä vuoden alusta. Valmentavan pajajakson tavoitteen toteutumista voidaan lopullisesti arvioida nuorten jaksojen loputtua.

Tulosten julkistaminen ja uudelleen suuntautuminen on vaihe, jossa uutta palvelumallia esitellään kohderyhmälle, palveluun ohjaaville yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille. Myös kehittämistyön tulokset julkaistaan. (Sarajärvi ym. 2011: 116) Kehittä-

mishankeen tuotokset julkaistiin sähköisenä Metropolian Thesius-opinnäytetyö tietokannassa. Palvelumallia esitellään myös lakisääteisen Espoon moniammatillisen lasten- ja nuorten hyvinvointityöryhmän kokouksessa. Tuotosta on mahdollista tarjota esille vuosittaisille valtakunnallisille pajapäiville. Tiivistelmä palvelumallista toimitetaan valtakunnallisen työpajayhdistyksen kuukausittain jäsenyhdistyksilleen ilmestyvään pajainfoon sekä ajankohtaisia asioita esitteleville nettisivuille. Lehdistötiedotetta on tarkoitus tarjota Kirkkonummen sanomiin ja Länsiväylään. Palvelun käynnistymisestä tiedotetaan myös Omnian nuorten työpajojen nettisivuilla ja mahdollisesti myös Omnian sisäisessä viikkotiedotteessa.

Valmentavasta pajajaksosta tiedottamista jatketaan jatkorahoituksen selvityksessä. Tätä silmällä pitäen palvelusta aiotaan laatia lopullinen esite ja esittelyteksti nettisivuille. Näitä tiedotuskanavia voidaan nopealla tahdilla jakaa asiakasohjausta tekeville tahoille sekä nuorten käyttämiin sosiaalisiiin medioihin. Tiedottamisessa hyödynnetään jo nyt mallin kautta saatua synergiaetua Espoo Vamoksen kanssa molemmissuuntaisessa asiakasohjautuvuudessa sekä markkinoinnissa muille yhteistyötahoille.

9.2. Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua

Kehittämistyön luotettavuuden ja eettisyyden arvioimisessa on haasteensa suhteessa perinteiseen tieteelliseen tutkimukseen. Kriittikkiä toimintatutkimukseen liittyen on esitetty sen osallistuvan luonteen takia. Jotkin tieteen edustajat kokevat luotettavuuden karsivan mikäli tutkittavat itse ovat mukana tutkimuksen suunnittelussa ja toteutuksessa (Kuula A. 2001: 185.)

Tässä kehittämistyössä soveltuvien osien käytetyt toimintatutkimuksen menetelmät antoivat ryhtiä toiminnalle. Kehittämistyön tarkoitus ei ollut tuottaa perinteistä tieteellistä analyysia, vaan kehittää yhden yksikön palveluvalikkoa jo olemassa olevan tutkitun tiedon sekä käytännön toimijoiden ja kohderyhmän tuottaman tiedon pohjalta. Tiedon yhdistäminen yhteisten ideatapaamisten jälkeen, soveltaen sisällönanalyysin menetelmiä, kokosi yhteen samankaltaisia asioita, joita työn teoriaosuuskin nosti esiin. Teoriatiedon kriittistä analyysia olisi voinut vielä syventää tekemällä systemaattista sisällönanalyysia myös kehittämistyön tässä vaiheessa. Aikataulullisista syistä kehittämistyössä jouduttiin siirtymään nopealla aikataululla ideointitapaamisten järjestämiseen.

Tiedon keruu monelta ilmiöön liittyvältä taholta (työntekijät, yhteistyökumppanit, kohderyhmä) varmistaa **tutkimusaineistoon liittyvää triangulaatiota**. Triangulaatiota täytyy vielä lisätä saamalla palautteet jakson keskeyttäneiltä nuorilta. Erilaisten metodien (havainnointi, kysely, dokumenttien analysointi) sovellettu käyttö lisäsi **metodista triangulaatiota**. Tiedon keruuseen liittyvää luotettavuutta voidaan kriittisesti tarkastella seuraavista syistä; kehittämistapaamisten kirjaaminen oli pääsääntöisesti koordinaattorin vastuulla ja ihmisten ilmaisut on kirjattu jo osittain pelkistettynä. Luotettavuutta olisi lisännyt tapaamisten nauhoittaminen ja litteroiminen. Tämän tarkoituksenmukaisuutta kehittämistyössä kuitenkin ei katsottu tarpeelliseksi. **Useamman tutkijan tekemät havainnot tai aineiston analysoinnit olisivat parantaneet tutkijaan liittyvää luotettavuutta**. Teoriaosuudessa on pyritty käyttämään kehitystyön aiheeseen liittyvien eri hallinnonalojen (esim. työ- ja elinkeinoministeriö, opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö) tutkimuksia parantaakseen kehittämistyön teoriapohjan luotettavuutta ja osuvuutta uuden palvelumallin kehittämisessä. Työpajatoiminnan vaikuttavuudesta tehtyjen tutkimusten puute tämän kehittämistyön pohjana on kritisoitavaa, mutta vaikuttavuuden tutkimukset ovat Suomessa vielä lapsen kengissä. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 144-145.)

Kehittämistyön pyrkimys konkreettiseen muutokseen ja hyödyn saamiseen kohderyhmälle voidaan katsoa eettisesti hyvin perustellun työn pohjaksi. Kehittämistä ei ole tehty vain kehittämisen trendikkyuden ja imagon vuoksi, vaan kohderyhmän tarpeisiin perustuvasti ja yhteiskunnallisen vastuun mukaisesti. Yksi tieteen eettinen peruste onkin henkilökohtaisten voittojen tavoittelemattomuus (Tuomi – Sarajärvi 2009; 126).

Aineistonkeruun osalta on pyritty käyttämään hyvän tutkimusetiikan mukaista toimintatapaa. Lähes kaikilta (24/26) kehittämistyöhön osallistuneilta työntekijöiltä on pyydetty kirjallinen lupa käyttää heidän tuottamiaan ideoita uuden palvelumallin luomisessa. Loppujen kahden työntekijän suostumus on saatu suullisesti heidän luettuaan kirjallisen luvan. Kirjallisessa luvassa on korostettu yksittäisen henkilön mielipiteen erottamattomuutta ja anonyymiyttä. Osallistuville on samaisessa luvassa kerrottu myös kehittämistyön tarkoitus ja tavoitteet sekä julkaisukanava. (Liite 3).

Nuorten antaman palautteen yhteydessä on informoitu palautteen tarkoituksesta ja palautteen säilyttämisestä ja julkaisusta. Nuorilta on kerätty kirjallinen suostumus palautteen käyttöön (Liite 4). Palaute on annettu nimettömänä ja nuorille on kerrottu, ettei yksittäisen nuoren mielipiteet tule esille kehittämistyön dokumentoinnissa. Eettisesti

pohdintaa voi herättää pienen pilottiryhmän antaman palautteen tunnistettavuus. Toisena vaihtoehtona palautetta olisi kerätty vain sisäiseen käyttöön ja sen sisältöä ei olisi avattu tähän kyseiseen työhön eettisten näkökulmien takia. Tilannearvion jälkeen todettiin, että palaute voidaan kirjata työhön auki vaarantamatta nuorten yksityisyyden suojaa. (Tuomi – Sarajärvi 2009; 132-133, 140).

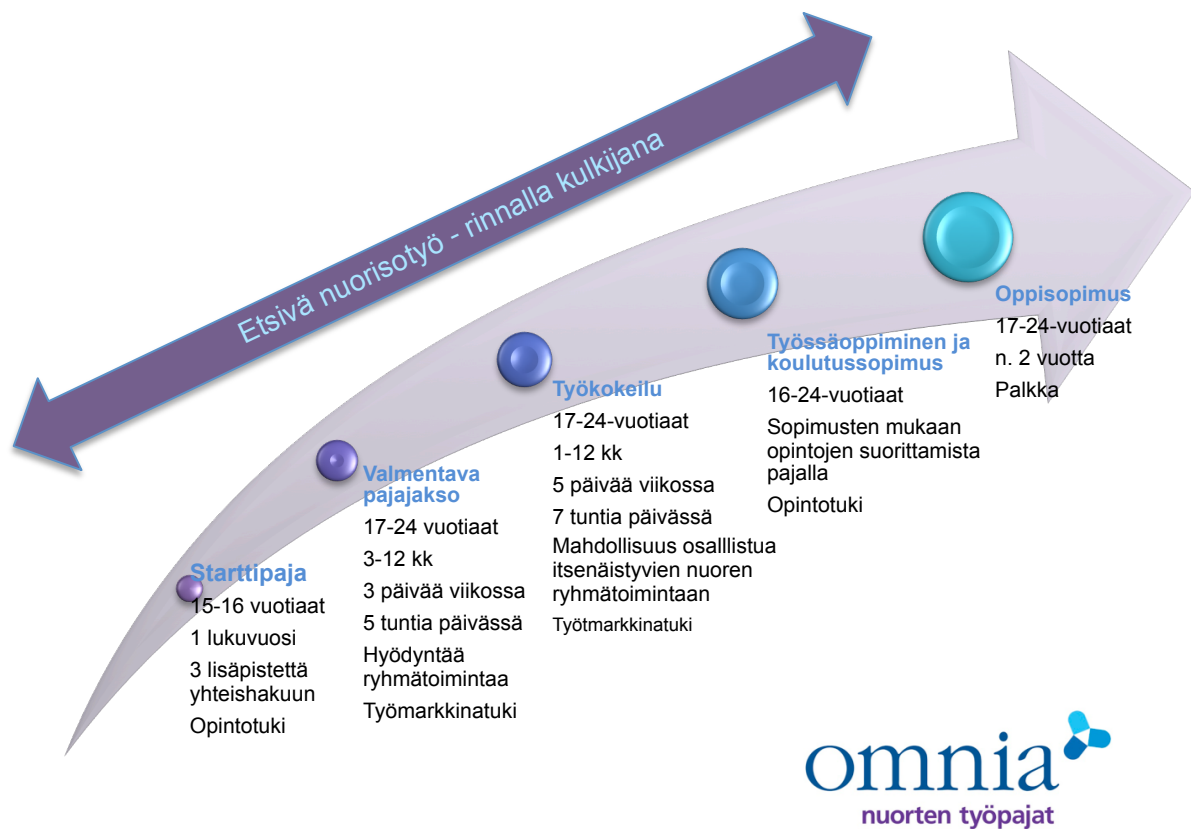
9.3. Johtopäätökset ja jatkohaasteet

Valmentava pajajakso on pilottihankkeena **onnistunut luomaan joustavamman palvelumallin nuorille työ- ja opiskeluelämäänsä siirtymiseen**. Nuorten ja yhteistyökumppaneiden palautteen perusteella palvelulla on tarvetta portaittaisen kuntoutumisen tukemisessa.

Valmentava pajajakso huomio kehittämistyön tuloksena nousseet elementit. Palvelumalli **hyödyntää ohjautumiseen liittyvän tuen, rakenteen joustavuuden ja nuoren yksilöllisen toiminta- ja työkyvyn tarkoituksenmukaista yhteen sovittelua**.

Palvelusta on laadittu palvelukuvaus Espoon kaupungin kuntouttavan työtoiminnan vastuuyksikölle ja pajojen omaa markkinointia varten. Jo laadittua esitettä (Liitteet 7-8) tullaan päivittämään ja sen muokkaamisessa hyödynnetään pajanuorten visuaalista ja teknistä osaamista.

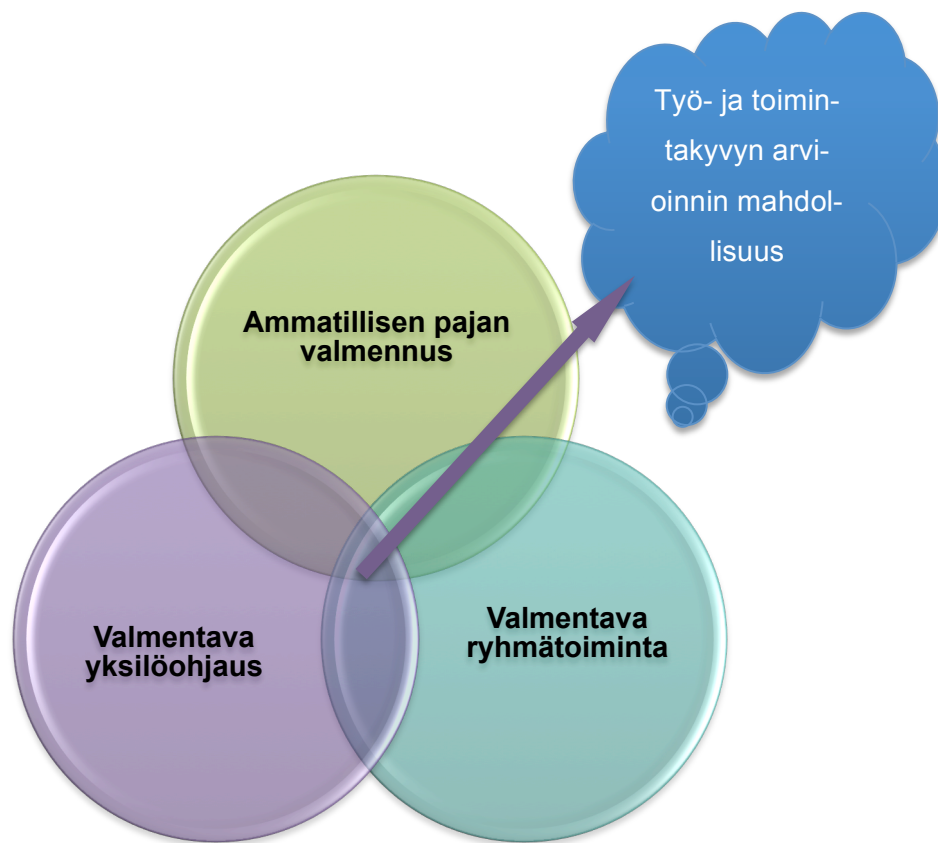
Palvelukuvauksen sivutuotteena hahmoteltiin alustavasti visuaalista kuvausta Omnian Nuorten työpajojen koko palveluvalikoimasta (kuvio 11). Kaavio selkeyttää toimintaa sekä nuorille, että yhteistyökumppaneille. Kaaviota voidaan hyödyntää jatkojalostamalla sitä pajojen johtoryhmän ideoiden tuella.

Kuvio 11. Omnian nuorten työpajojen palveluvalikko

Kehittämistyö jatkuu. Omnian nuorten työpajat muuttaa muotoaan yhteiskunnallisen tilanteen mukaan joustavasti ja pyrkii jatkossakin tarjoamaan nuorille tehokkaista ja tarkoituksenmukaisia palveluja. Uuden palvelumallin jatkokehittämisehdotuksena on laadukkaan ja sisällöllisesti standardisoidun toiminta- ja työkyvyn arvioinnin sisällyttäminen Valmentavaan pajajaksoon. Valmentavan pajajakson kolmea eri valmennusmenetelmää hyödyntävä kokonaisuus antaisi erinomaiset mahdollisuudet arvioinnin monipuoliseen tekemiseen (Kuvio 12.). Tavoitteena olisi tuottaa lausunto toiminta- ja työkyvystä nuoren kuntoutumisen tueksi, TE-palvelujen tukitarpeiden arviointia varten sekä muiden yhteistyökumppaneiden tuen kohdentamisen selkeyttämiseksi. Tarkempi työ- ja toimintakyvyn arviointi voi antaa tietoa mahdollisten lisätutkimusten, kuten neuropsykologisten testien, tarpeesta. Kuten edellä kuntouttavan työtoiminnan tutkimuksessa (Karjalainen – Karjalainen 2010: 41) todettiin, vain 1% kuntouttavaan työtoimintaa osallistuville henkilöille tarjotaan työ- ja toimintakyvyn arviointi, mikä on häpeällisen vähäinen lukema. Laadukas ja laaja toiminta- ja työkyvynarviointi veisi kuitenkin työtuntiresursseja ohjauspalveluilta, joten jatkoon suunnittelu vaatii taloudellisen tilanteen huomioimista ja eri rahoitusmahdollisuuksien kartoittamista. Palvelun myynti esim. Kelalle tai TE-

palveluille voisi olla kannattava vaihtoehto. Palvelusta tuleekin jatkossa tehdä yksityiskohtaiset kustannuslaskelmat ja asiakaspäivähinnat

Kuvio 12. Työ- ja toimintakyvyn arviointimahdollisuus

Toisena jatkokehittämiskohtana on palvelun vaikuttavuuden arviointi. Kehittämishankkeen puitteissa on oltu yhteydessä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaan Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoimintaan, jonka yhtenä tavoitteena on laadullisten vaikutusten mittaaminen sosiaalisen vahvistamisen palveluissa (työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö). Kehittämistoiminnassa pyritään laatimaan mittaristo, joka kuvaa erityisesti arjenhallintaa ja sosiaalista vahvistumista (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2013). Työpajakoordinaattori on ilmoittanut hankkeelle Omnian nuorten työpajojen halukkuuden osallistua ensimmäisten joukossa Suomessa koko pajatoiminnan vaikuttavuuden arviointiin. Muidenkin mittaristojen, kuin vain jatkosijoittumisten, käyttäminen vaikuttavuuden osoittamiseksi ovat tulevaisuuden valossa ensisijaisen tärkeää. Toiminnan tarpeellisuuden ja tuloksellisuuden osoittaminen on välttämätöntä jatkorahoitusten ja jatkuvuuden kannalta.

Lähteet

Allison, Sheila 2013. Employment and the Millenials. Demography 101. A quarterly roundup of facts and figures from the world you live in. Youth Studies Australia. Volume 32. Number 2.2013. Australian Clearinghouse for Youth Studies.

Asiantuntijoilta ammattilaisille. Rápäten ryhmään.2013. Kohti kuntouttavampia työelämäpalveluja-hanke. Etelä-suomen terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen-hanke, nuoret pudokkaat osakokonaisuus. Opas.

Borg, Pekka- Ylinentalo, Eero 2010. Kuuden suurimman kaupungin työllistämispalvelut 2009. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 8/2010. Helsinki: Edita oy Ab.

Dorling, Danny 2013. Generation Jobless. Blame the millionaires for the worst youth unemployment crisis Europe has ever experienced. New Statesman. 16–22 August. New Statesman Ltd.

Ek, Ellen – Saari, Erkki – Viinamäki, Leena – Sovio, Ulla – Järvelin, Marjo-Riitta 2004. Nuorten aikuisten työelämästä syrjäytyminen ja sosiaaliturvan käyttö. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 76. Kela. Helsinki: Edita Prima Oy.

Halonen, Jukka-Pekka – Aaltonen, Tuula – Hämäläinen, Anneli – Karppi, Sirkka-Liisa – Kaukinen, Juha – Kervilä, Anja – Lehtinen, Marjatta – Pere, Erkki – Puukka, Pauli – Siitonen, Ville – Silvennoinen, Sirpa – Talo, Seija 2007. Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 73. Kelan tutkimusosasto. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Harkko, Jaakko – Lehtikoinen, Tuula – Ala-Kauhaluoma, Mika 2012. Vaikeasti työllistyvät helsinkiläiset. Rekisteritutkimus kunnan osarahoittamaa työmarkkinatukea saaneista helsinkiläisistä työttömistä. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hassinen, Jukka (toim.) 2005. Työ- ja yksilövalmennuksen käytäntöjä – näkökulmia 2000-luvun työpajojen palveluihin. Helsinki: Edita Prima Oy.

Heikkinen, Hannu L.T. – Rovio, Esa – Syrjälä, Leena (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon: Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Kansanvalistusseura.

Hellsten, Marianne – Louhio, Katja – Simoila, Riitta 2012. Terve Helsinki- hanke. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy-osaprojektin loppuraportti. Helsingin kaupungin terveystieteiden raportteja 2012:4. Helsinki: Helsingin kaupungin terveystieteiden keskus.

Helsingin diakonissalaitos 2013. Vamos Espoo-esite.

Helsingin diakonissalaitos 2013. Vamos Työ-esite.

Helne, Tuula 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. STAKES. Tutkimuksia 123. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaartinen-Koutiniemi, Jaakko (toim.) 2012. Etsivässä työssä. Porvoo: Bookwell Oy.

Karjalainen, Jarno- Karjalainen, Vappu 2011. Kuntouttava työtoiminta kunnissa. Arvioita toiminnan järjestämistavasta ja kehityssuunnasta. Raportti 26/2011. THL. Tampere: Juvenes Print.

Karjalainen, Jarno- Karjalainen, Vappu 2010. Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa. Empiirinen tutkimus pääkaupunkiseudulla. Raportti 28/2010. THL. Helsinki: Yliopistopaino.

Kotirinta, Tuija 2008. Aktivoinnin paradoksit. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Kuronen, Ilpo 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkoulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kuula, Arja 2001. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere.: Tammer-Paino Oy.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2.3.2001/189.

Liehu Silja 2012. Yksikön päällikkö. Espoon TE-toimisto. Nuorten palvelut. Espoo. TE-toimiston uudistuvat palvelut, työkokeilu ja palkkatuki. Luonnosvaiheessa oleva lakiesitys. Sähköposti-tiedonanto 21.11.2012.

Linnossuo, Outi 2004. Syrjäytymisestä selviytymiseen. Arviointitutkimus työttömien nuorten palveluohjauksesta. Kela. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 61. Helsinki: Edita Prima Oy.

Liqvist, Tuija - Oksala, Ilkka- Pihlman, Marja-Riitta (toim.) 2001. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2001:8. Helsinki: Edita Prima Oy.

Louhia Katja – Latonen Minna 2012. Selvitys Espoon etsivästä nuorisotyöstä sekä ehdotus Espoon Vamoksen toteuttamiseksi. Etelä-Suomen terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen. Kaste. Espoo.

Myrksylä, Pekka 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Nuorisolaki 693/2010.

Ojasalo, Katri- Moilanen, Teemu- Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOYpro Oy.

Omnia Nuorten työpajat 2012. PowerPoint esittelymateriaali marraskuu 2012.

Omnia Nuorten työpajat. Laatukäsikirja 2012. Sisäinen asiakirja.

Omnia nuorten työpajat 2013. Yleisesite.

Omnian pedagoginen johtoryhmä 2013. Pedagoginen ohjelma. Omnian johtoryhmän 4.11.2013 hyväksymä luonnos.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotakuu tunnetuksi koko maassa viiden ministerin voimin. Verkkodokumentti.

<<http://www.minedu.fi/OPM/Verkkouutiset/2012/08/nuorisotakuu.html>>Luettu 10.11.2012.

Reponen, Sirkku 2013. Työpajakoordinaattori. Henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2013.

Sarajärvi, Anneli - Mattila, Lea-Riitta - Rekola, Leena. 2011. Näyttöön perustuva toiminta - Avain hoitotyön kehittymiseen. WSOYpro Oy: Helsinki.

Sipilä, Hilla 2013. Kuntouttava työtoiminta Espoossa. THL. KOPPI Kohti kuntouttavia työelämäpalveluja. Verkkojulkaisu <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/4cf82071-f190-446f-9932-fac5936515d9>> Luettu 26.8.2013

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Kuntouttava työtoiminta. Verkkojulkaisu. <http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/kuntoutus/kuntouttava_tyotoiminta> Luettu 20.1.2013

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Tulevaisuuskatsaus 2010. Terve ja hyvinvoiva Suomi 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:23 Helsinki.

Suikkanen, Asko- Martti, Sirpa- Linnakangas, Ritva 2004. Homma hanskaan. Nuorten kuntoutuskokeilun arviointi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:5. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tammelin, Mia 2010. Kokemuksia sosiaalipalveluista. Kuntouttavan työtoiminnan asiakasfoorumit Keski-Suomessa. THL. Raportti 31/2010. Helsinki: Yliopistopaino.

Tammilehto M. 2012. Ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintojen uudistaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutuspolitiikan osasto. Ammatillisen koulutuksen vastuualue. Verkkojulkaisu. <[Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/opiskelijaksiotto/liitteet/Opiskelijavalintojen_uudistaminen_230812.pdf](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/opiskelijaksiotto/liitteet/Opiskelijavalintojen_uudistaminen_230812.pdf)> Luettu 16.11.2012.

TE-palvelut 2013. Nuorisotakuu. Verkkodokumentti. <http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/03_nuoret/05_yhteiskuntatakuu_nuoret/index.jsp> Luettu 20.11.2013.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2012. Kohti kuntouttavampia työelämäpalveluita (KOPPI) Verkkodokumentti <http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/hanke?id=28161> Luettu 15.1.2013.

Tuomi Jouni - Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki : Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu. TEM raportteja 8/2012. Työllisyys ja yrittäjäosasto. Raportti 15.3.2012.

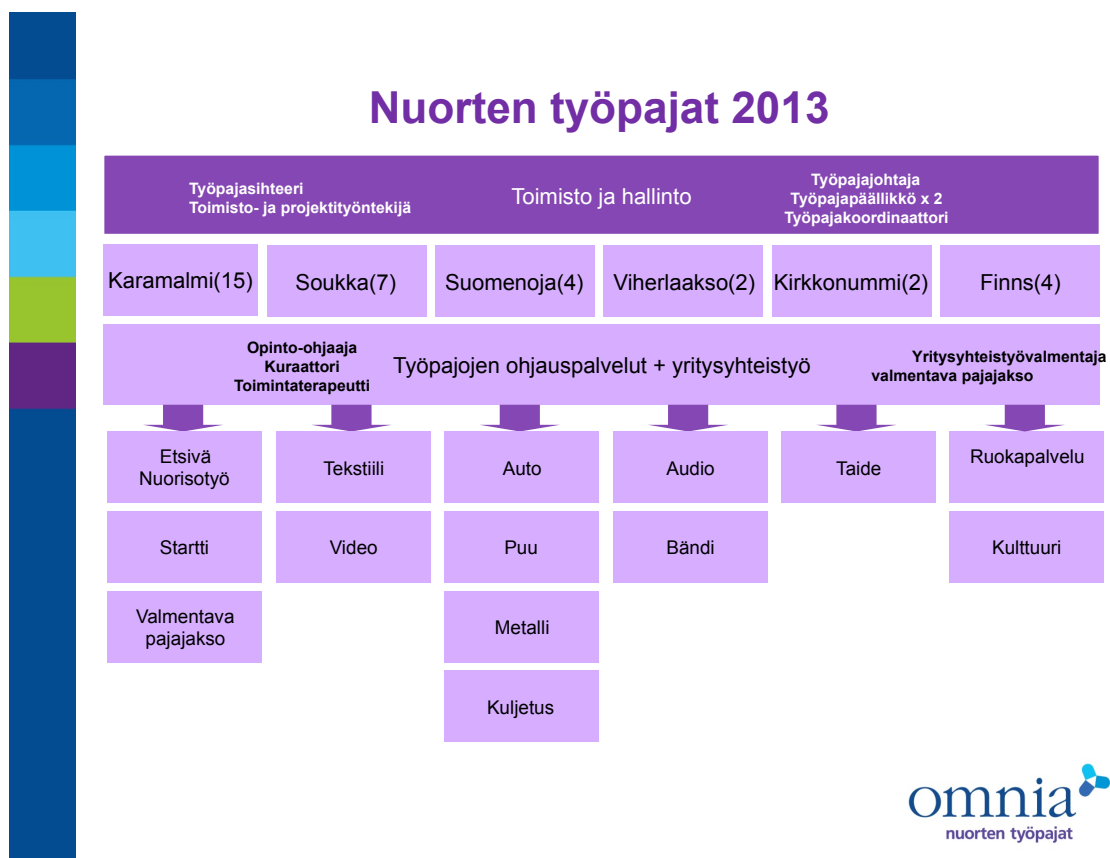
Uudenmaan elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus 2013. Syyskuun työllisyyskatsaus 9/2013.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus 2012. Syyskuun työllisyyskatsaus 9/2012.

Valtakunnallinen työpajayhdistys 2013. Vaikuttamistyötä. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminta. Verkkodokumentti.

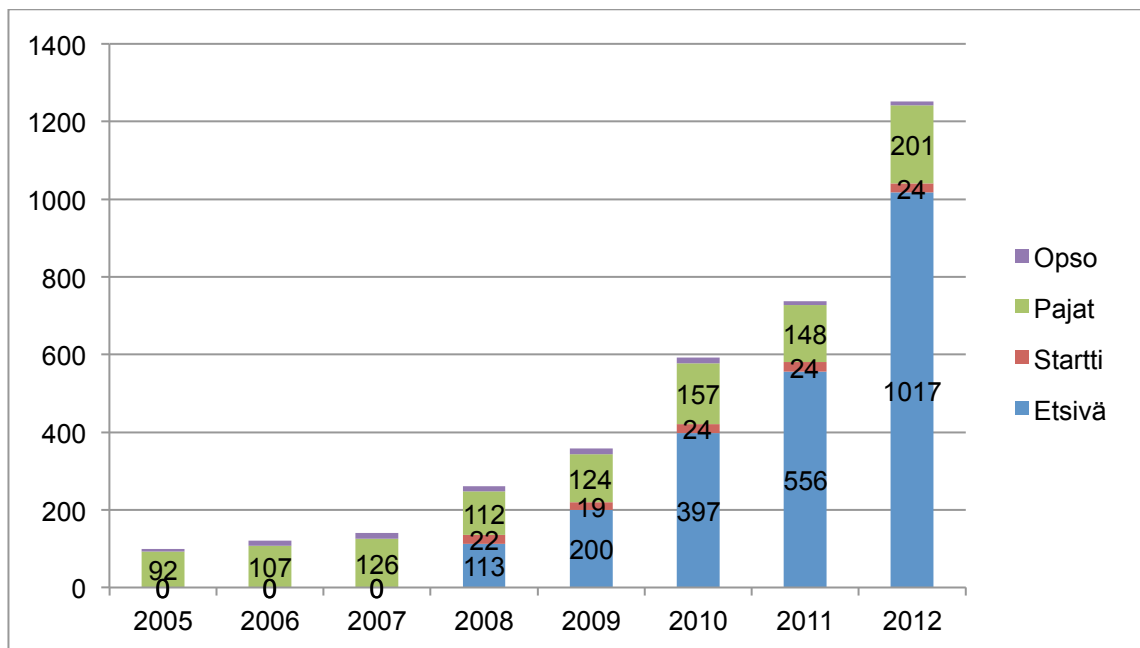
<http://www.tpy.fi/mita_me_teenme/vaikuttamistyota/sosiaalisen-vahvistamisen-kehitt/> Luettu 20.11.2013.

Omnia nuorten työpajat, organisaatiokaavio

Suluissa olevat numerot ovat toimipisteiden henkilöstömäärä.

Omnian nuorten työpajojen asiakasmäärät

Opso = oppisopimusopiskelijat

Pajat= Ammatilliset pajat

Startti= Starttipaja 15–16-vuotiaille

Etsivä = Etsivä nuorisotyö

Suostumuslomake työntekijöille**SUOSTUMUS**

Tämän tapaamisen **tavoitteena on kerätä aineistoa Omnian nuorten työpajojen matalan kynnyksen toimintamallia varten**. Tapaamisessa nousseita kehittämisideoita hyödynnetään uuden palvelumallin luomisessa. Kehittämishanke on osa Omnian nuorten työpajojen toimintaterapeutti Saija Hillebrandin sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen YAMK opinnäytetyötä Metropolian ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön työelämäohjaajana toimii Omnian nuorten työpajojen työpajakoordinaattori Sirkku Reponen ja työn ohjaajana Metropoliasa terveystieteiden Tohtori Yliopettaja Anneli Sarajärvi. Yksittäisen työntekijän mielipiteet eivät nouse esiin kirjallisessa tuotokset. Opinnäytetyö julkaistaan sähköisenä Metropolian kirjaston Theseus tietokannassa ja esitetään opinnäytetyöseminaarissa joulukuussa 2013. Lisätietoja kehittämissuostumuksesta antaa Saija Hillebrand p. 0438240364.

Ystävällisin terveisin,

Saija Hillebrand
Toimintaterapeutti
Omnia Nuorten työpajat

Annan suostumukseni käyttää vastauksiani kyseiseen kehittämistyöhön. Yksittäisen työntekijän henkilöllisyys ei tule esiin opinnäytetyössä.

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Suostumus nuorille**SUOSTUMUS**

Tämän palautteen **tavoitteena on kerätä aineistoa Omnian nuorten työpajojen valmentavan pajajakson arviointia varten**. Palautteesta nousseita asioita hyödynnetään uuden palvelumallin kehittämisessä. Valmentavan pajajakson kehittäminen on osa Omnian nuorten työpajojen toimintaterapeutti Saija Hillebrandin sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen YAMK opinnäytetyötä Metropolian ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyön työelämäohjaajana toimii Omnian nuorten työpajojen työpajakoordinaattori Sirkku Reponen ja työn ohjaajana Metropoliasa terveystieteiden Tohtori Yliopettaja Anneli Sarajärvi. Yksittäisen palautteen antajan mielipiteet eivät nouse esiin kirjallisessa tuotoksessa. Opinnäytetyö julkaistaan sähköisenä Metropolian kirjaston Theseus tietokannassa ja esitetään opinnäytetyöseminaarissa joulukuussa 2013. Lisätietoja kehittämistyön etenemisestä antaa Saija Hillebrand p. 0438240364.

Ystävällisin terveisin,

Saija Hillebrand
Toimintaterapeutti
Omnia Nuorten työpajat

Annan suostumukseni käyttää vastauksiani kyseiseen kehittämistyöhön. Yksittäisen vastaajan henkilöllisyys ei tule esiin opinnäytetyössä. Tämä lomake jää tiedoksi vain opinnäytetyön tekijälle.

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Nuorten palautelomake

Vastaa seuraaviin väittämiin oman mielipiteesi mukaan, palautteesi on meille tärkeä!

Vastaamisohteet:

Ympyröi väittämän alla oleva omaa mielipidettäsi vastaava numero:

1= enimmäkseen **eri** mieltä

2 = osittain **eri** mieltä

3= osittain **samaa** mieltä

4= enimmäkseen **samaa** mieltä

Toiminnasta tiedottaminen

- Sain tarpeeksi tietoa valmentavasta pajaksosta ennen siihen pääsyä
 - 1 2 3 4
- Sain valmentavan pajajakson esitteen
 - 1 2 3 4
- Valmentavan pajajakson tarkoitus oli minulle selvä
 - 1 2 3 4

Toimintaan ohjautuminen

- Toimintaan ohjautuminen oli nopeaa
 - 1 2 3 4
- Sopimusten tekeminen TE-toimiston kanssa oli sujuvaa
 - 1 2 3 4
- Omnia pajoilta saatu tuki toimintaan ohjautumisessa oli riittävää
 - 1 2 3 4

Toiminta

- 3 päiväinen viikko sopii minulle
 - 1 2 3 4
- 5 tunnin päivät sopivat minulle
 - 1 2 3 4
- Työskentely ammatillisilla pajoilla on ollut minulle hyödyllistä
 - 1 2 3 4
- Ryhmäpäivät ovat olleet minulle hyödyllisiä
 - 1 2 3 4
- Yksilöohjaus on ollut minulle hyödyllistä
 - 1 2 3 4

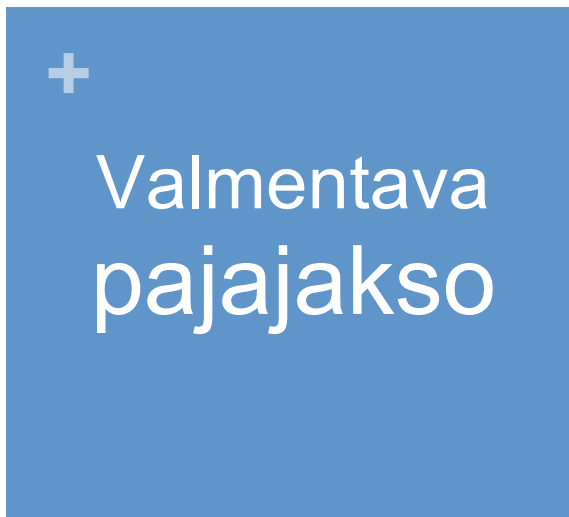
Nyt voit antaa vapaata palautetta toiminnasta, kiitos palautteestasi!

Toiminnasta
tiedottaminen

Toimintaan
ohjautuminen

Toiminta

Valmentavan pajajakson esite

omnia
nuorten työpajat

Sopivassa suhteessa taitoa ja elämää

Sisältö:

3 kuukauden jakso, aloitus joustavasti

3 päivää viikossa:

- 2 päivää valitsemallasi pajalla (taide-, kulttuuri-, tekstiili- tai ruokapalvelupaja)
- 1 päivä valmentavalla pajajaksolla olevien yhteinen ryhmäpäivä

5 tuntia päivässä klo 10-15

1 Kenelle ja mitä?

- Arkirytmiiä
- Portaita eteenpäin
- Taitojen kartuttamista
- Hyviä ryhmäkokemuksia

Valmentava pajajakso voi sopia sinulle, jos:

- Olet 17–24-vuotias
- Olet ollut pitkään työttömänä
- Olet kuntoutumassa omassa elämässäsi *

*Ei sairaspäivärahalla tai kuntoutustuella

KILAUTA JA KYSY HAKEMISESTA!

Ohjauspalvelut ja tiedustelut:

Valmentava pajaohjaaja ja
Toimintaterapeutti
p. 043 824 0364

Pilottipajat:

Tekstiilipaja TATZIA

Soukantie 13, 02360 ESPOO

Kulttuuripaja

Finnsinmäki 4, 02780 ESPOO

Taidepaja

Purotie 6, 02400 KIRK-
KONUMMI

Ruokapalvelupaja

Finnsinmäki 4, 02780 ESPOO